

Mia Kotola, Viivi Pousi

**SUOMEA TOISENA KIELENÄ
PUHUVIEN LASTEN SUOMEN KIELEN
TUKEMINEN KOTKAN
VARHAISKASVATUKSESSA**

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijät	Tutkintonimike	Aika
Mia Kotola Viivi Pousi	Sosionomi (AMK)	Toukokuu 2021
Opinnäytetyön nimi		
Suomea toisena kielenä puhuvien lasten suomen kielen tukeminen Kotkan varhaiskasvatuksessa		55 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja		
Kotkan kaupunki		
Ohjaaja		
Lehtori Maija Olli ja Kotkan varhaiskasvatuksen S2-opettaja Teija Pylkkänen		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia maahanmuuttajataustaisten monikielisten lasten suomen kielen tukemista Kotkan kaupungin varhaiskasvatussyksiköissä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselle S2-opetuksen toteutumisesta päiväkodeissa ja esiopetuksessa. Tutkimuksella selvitettiin Kotkan kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelman tunnettuutta, sekä S2-materiaalilaatikoiden tunnettuutta ja käyttöä. Lisäksi tutkittiin, miten ja kuinka usein S2-opetusta toteutetaan Kotkan varhaiskasvatuksessa sekä millaisia kehitysehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on suomea toisena kielenä puhuvien lasten kielen tukemiseen liittyen.</p> <p>Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsittelee monikulttuurista varhaiskasvatusta, kaksi- ja monikielisyyttä, monikielisen lapsen kielen kehitystä sekä suomi toisena kielenä -opetusta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa yhdistyvät kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusote. Aineisto kerättiin verkkokyselynä Kotkan varhaiskasvatuksen opettajilta. Kvantitatiivinen tutkimusaineisto analysoitiin tilastollisia menetelmiä käyttäen, ja kvalitatiivisen tutkimusaineiston analyysissä hyödynnettiin sisältöanalyysiä.</p> <p>Tutkimuksesta selvisi, että Kotkan kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelma sekä S2-materiaalilaatikot olivat tuttuja suurimmalle osalle vastaajista. Varhaiskasvatuksen opettajat nimesivät lukuisia erilaisia kielen tukemiseen käytettäviä materiaaleja ja menetelmiä. Enemmistö kertoi käyttävänsä niitä aktiivisesti arjessa. Kielen tukemisessa kerrottiin yleisimmin käytettävän kuvia, kirjoja ja musiikkia. Tärkeimmäksi kehityskohteeksi nimettiin S2-materiaalin saatavuus, sekä tarve lisäkoulutukselle maahanmuuttajataustaisten lasten kielen tukemisessa. Myös työn hektisyys ja kiire mainittiin haasteiksi kielen tukemisen toteuttamiselle.</p> <p>Tämän tutkimuksen myötä ymmärrys monikielisten lasten kielen tukemisen tärkeydestä ja ajankohtaisuudesta tulee lisääntymään Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa.</p>		
Asiasanat		
monikulttuurinen varhaiskasvatus, kaksi- ja monikielisyyden tukeminen, monikielisen lapsen kielen kehitys sekä suomi toisena kielenä -opetus (S2-opetus)		

Authors	Degree	Time
Mia Kotola Viivi Pousi	Bachelor of Social Services	May 2021
Thesis title Finnish language support of the children who speak Finnish as a second language in the early childhood education of Kotka		55 pages 4 pages of appendices
Commissioned by City of Kotka		
Supervisor Maija Olli, Teija Pylkkänen		
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the thesis was to study the support of the Finnish language of multilingual children in the early childhood education units of the City of Kotka. The aim of the study was to provide information to the early childhood education of Kotka about the implementation of Finnish as a second language education in kindergartens and pre-schools. The study examined the awareness of the Plan for supporting bilingualism and multilingualism of Kotka, as well as the separate S2-material boxes intended for supporting the Finnish language. In addition, it was researched how and how often S2- teaching is implemented in early childhood education units. The research also pointed out the development suggestions teachers of early childhood education had concerning support of the bi- and multilingual children.</p> <p>The theoretical framework of the study dealt with multicultural early childhood education, bi- and multilingualism, language development of multilingual children, and the Finnish as a second language -curriculum in early childhood education. The study combined quantitative and qualitative research methods. The method of collecting information was an online survey that was sent to all early childhood education teachers in Kotka. The quantitative research data was analyzed using statistical methods, and the qualitative sample was analyzed by using content analysis.</p> <p>The study discovered that the plan to support bilingualism and multilingualism, as well as the S2 material boxes, were familiar to most of the respondents. Early childhood education teachers listed several different materials and methods used to support the language which the majority of them use actively. The most common methods used in supporting language were pictures, books, and music. The development suggestion concerned the availability of S2-materials and the need for training to support multilingual children. Also, the hectic nature of the work and rush was mentioned as a challenge in work.</p> <p>With this research, the importance and validity of immigrant children linguistic support will increase in Kotka early childhood education.</p>		
<p>Keywords bi- and multilingualism, early childhood education, Finnish as a second language-education, language development</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KAKSI- JA MONIKIELISYYS	6
2.1	Kaksi- ja monikielisen lapsen puheen ja kielen kehitys.....	7
2.2	Kaksi- ja monikielisen lapsen suomen kielen tukeminen varhaiskasvatuksessa ..	10
3	MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS	15
4	SUOMI TOISENA KIELENÄ -OPETUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	17
4.1	Kotkan kaksi- ja monikielisuuden tukemisen suunnitelma.....	18
4.2	Suomen kielen tukemisen materiaalilaatikat	20
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	21
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
5.1	Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen	23
5.1.1	Kvantitatiivinen menetelmä tutkimuksessa	24
5.1.2	Kvalitatiivinen menetelmä tutkimuksessa	25
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	27
6.1	Kaksi- ja monikielisuuden tukemisen suunnitelman tunnettuus	28
6.2	S2 -materiaalilaatikat tunnettuus ja niiden hyödyntäminen.....	29
6.3	Suomen kielen tukemisen materiaalit.....	30
6.4	Kielen tukemisen mahdolliset esteet	33
6.5	Suomen kielen tukemisen kehittäminen	35
7	POHDINTA	37
	LÄHTEET.....	53

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Muun materiaalin hyödyntäminen suomen kielen tukemisessä.

Liite 4. Esteitä, kehitysehdotuksia ja kommentteja kielen tukemiseen liittyen.

1 JOHDANTO

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi varhaiskasvatuksessa. Maahanmuuttajien määrän voimakas kasvu on myös lisännyt monikielisten lasten suomi toisena kielenä -opetuksen tarvetta varhaiskasvatuksessa. (Karasma 2012, 10.) Monikulttuurisuus ja -kielisyys rikastuttavat päiväkodin arkea, mutta tuovat toisaalta mukanaan myös uudenlaisia haasteita. Yksi isoista haasteista on lapsen suomen kielen oppimisen tukeminen ilman yhteistä kieltä. (Halme & Vataja 2011, 93–94.) Monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä tukemalla heidän suomen kielen kehitystään, autamme lapsia sopeutumaan päiväkodin yhteisöön sekä suomalaiseen kulttuuriin.

Kotkassa asuu tällä hetkellä lähes 5000 vieraskielistä henkilöä, jotka puhuvat n. 70 eri kieltä äidinkielenään, mikä tarkoittaa 9,3% asukkaista. (Kotkan kaupunki, s.a.) Tämä kulttuurinen moninaisuus näkyy myös varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyömme aihe syntyi oman työkokemuksemme pohjalta Kotkan varhaiskasvatuksessa. Omakohtainen kokemuksemme on, että S2-opetuksen toteutumisessa varhaiskasvatuksessa voi olla haasteita. S2-opetuksella tarkoitamme suomi toisena kielenä-opetusta. Maahanmuuttajataustaisten monikielisten lasten kielen tukeminen edellyttää monenlaista tietoa kaksikielisen lapsen kielen kehityksestä ja sen tukemisesta. Tuoreina varhaiskasvatuksen opettajina olemme myös huolissamme, onko kasvattajilla riittävästi aikaa sekä tietotaitoa tukea monikielisten lasten suomen kieltä varhaiskasvatuksen arjessa.

Opinnäytetyömme toimeksiantajana on Kotkan kaupunki. Keskustelimme aihevalinnasta varhaiskasvatuksen kehittämiskoordinaattorin kanssa ja kerroimme halustamme tehdä tutkimus monikulttuurisiin ja -kielisiin lapsiin liittyen. Lopullinen tutkimuksemme aihe muotoutui yhdessä Kotkan varhaiskasvatuksen S2-opettajan kanssa käytyjen keskustelujen myötä. Vuoden 2019 alusta Kotkan varhaiskasvatuksessa on otettu käyttöön kaksi- ja monikielisyysden tukemisen suunnitelma. Tästä eteenpäin varhaiskasvatustyksiköillä on ollut mahdollisuus lainata S2-opetusta tukevia materiaalipaketteja suomen kielen tukemisen tueksi. Kotkan

varhaiskasvatuksessa ei ole tarkkaa tietoa, kuinka tunnettu suunnitelma on ja käytetäänkö S2-materiaaleja kielen tukemiseen arjessa. Aihe alkoi rajautua tästä näkökulmasta tarkasteltuna.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselle S2-opetuksen toteutumisesta päiväkodeissa ja esiopetuksessa. Tavoitteena on selvittää ovatko varhaiskasvatuksen opettajat perehtyneet Kotkan kaksi- ja monikielisyiden tukemisen suunnitelmaan sekä kielen tukemisen S2-materiaalilaitteisiin. Lisäksi tutkimme, miten ja kuinka usein S2-opetusta toteutetaan Kotkan varhaiskasvatuksen yksiköiden arjessa. Tavoitteenamme on myös saada tietoa, kuinka monikielisten lasten suomen kielen tukemista voitaisiin kehittää Kotkan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys muodostuu käsitteistä kaksi- ja monikielisyys, monikulttuurinen varhaiskasvatus, monikielisen lapsen kielen kehitys sekä suomi toisena kielenä -opetus (S2-opetus).

2 KAKSI- JA MONIKIELISYYS

Tanczosin (2020) mukaan henkilöä, joka pystyy puhumaan useampaa kuin yhtä kieltä, kutsutaan kaksi- tai monikieliseksi. Nykyään on kuitenkin alettu suosia monikielisyiden käsitettä kaksikielisyiden sijaan. Monikielisyys voidaan jakaa kahteen osaan. Lasta, joka kasvaa ympäristössä, jossa puhutaan yhtä aikaa enemmän kuin yhtä kieltä, kutsutaan simultaaniseksi monikielisyudeksi. Toinen monikielisyiden muoto on peräkkäinen kaksi- ja monikielisyys. Peräkkäisessä kaksi- ja monikielisyudessa lapsi oppii ensin oman äidinkielen, jonka jälkeen äidinkielen rinnalle tulee muita kieliä.

Taso- tai taitomääritelmää ei monikielisyydelle ole, joten monikielisyys onkin nykyisin varsin tavallinen ja erittäin laaja ilmiö. Se ei kuitenkaan ole välttämättä pysyvä olotila. Esimerkiksi riippuen ihmisen elinympäristöstä ja yhteiskunnan arvoista, toisen kielen käyttäminen voi vähentyä, jolloin jäljelle jää vain yksi kieli. (Tanczos 2020.)

Martin (2016) toteaa monikielisyiden käsitteen sisältävän yhteiskunnallista muutosta, sekä uusia käsityksiä kielestä. Termillä ”*translanguaging*” kuvataan

monikielisyttä tarkoittaen useiden kielten limittäistä käyttöä. Tätä onkin maahanmuuttajataustaisten lasten ja heidän perheiden elämä Suomessa. Halme ja Vatajan (2011, 5–6) mukaan maahanmuuttajataustaista lasta voidaan kuvata useilla eri käsitteillä. Yleisimpiä niistä ovat monikulttuurinen lapsi, maahanmuuttajataustainen lapsi tai monikielinen ja -kulttuurinen lapsi. Näistä käsitteistä kattavin on monikulttuurinen lapsi, sillä se käsittää sekä maahanmuuttajataustaiset lapset että monikieliset ja -kulttuuriset lapset. Käytämme tässä opinnäytetyössä käsitteitä maahanmuuttajataustainen lapsi sekä kaksi- ja monikielinen lapsi, joihin kuuluvat sekä Suomeen muuttaneet, että Suomessa maahanmuuttajaperheeseen syntyneet lapset.

Kaksi- ja monikielisyydellä on useita etuja. Se avartaa ajattelua, lisää asioiden vertailua sekä merkitysten ymmärrystä. Kaksi- ja monikielisyydellä on havaittu olevan myös positiivisia vaikutuksia luovuuden lisääntymiseen, sosiaaliseen älykkyyteen sekä empaattisuuden ja suvaitsevaisuuden kehittymiseen. Haittoina kaksi- ja monikielisyys voi liittyä puheen ja kirjoituksen hidasta oppimista, sekä kielten sekoittumista, eli interferenssiä. (Karasma 2012, 29.)

2.1 Kaksi- ja monikielisen lapsen puheen ja kielen kehitys

Kun lapsi oppii puhumaan, oppii hän samalla, kuinka muiden ihmisten kanssa ollaan. Kieli auttaa lasta ajattelemaan, tuntemaan sekä solmimaan ystävyysuhteita muiden kanssa. (Hakamo 2011, 12.) Vaikka ihmisellä on geneettinen valmius oppia kieltä, tarvitaan puhumaan oppimiseen varhaista vuorovaikutusta, joka luo perustan opittavalle kielelle. Kielen kehitys kulkee kaksi- ja monikielisillä lapsilla samaa rataa opittavasta kielestä riippumatta. Kehittyvän kielen osataitoihin kuuluvat kuuloerottelun kehitys, äänteiden tunnistus ja tuottaminen, sanojen ymmärtäminen ja puherytmin tunnistus. (Korpilahti & Pihlaja 2018, 184–187.)

Smolanderin (2020, 289–291) mukaan useiden kielten oppimisessa kaikki opittavat kielet vaikuttavat toisiinsa alusta lähtien. Kun monikielinen lapsi kuulee tai sanoo sanan, molempien kielten sanastot aktivoituvat. Kielen käytön kannalta on tärkeää, että lapsi kykenee valitsemaan ja vaihtamaan eri kielten välillä, sekä etsimään ja valitsemaan muististaan eri sanojen merkitykset. Useimmiten siirtyminen omasta äidinkielestään heikommin

hallittuun kieleen on lapselle työläämpää, kuin siirtyminen kielistä toisin päin. Kaksi- ja monikielisten lasten kielen kehityksessä onkin yleistä ns. koodinvaihto, joka tarkoittaa, että lapsi lainaa esimerkiksi yhden sanan toisesta kielestä. Syitä koodinvaihtamiselle voivat olla aukot sanastossa, lapsen halu nopeuttaa kommunikointia tai tietty aihepiiri tai ihminen kenen kanssa lapsi puhuu.

Smolander (2020, 294) toteaa, että **simultaanisesti kieltä oppivat kaksi- ja monikieliset lapset**, eli lapset, jotka oppivat useampaa kieltä samanaikaisesti, alkavat keskimäärin puhumaan yksittäisiä sanoja samanikäisinä kuin yksikieliset lapset. Kun lapsi on kuullut jo kohdusta lähtien useampaa kieltä, hän kykenee erottelemaan ja huomaamaan kielten eri rytmejä ja äänen korkeuksia syntymän jälkeenkin. Äänteiden oppiminen on *simultaanisesti kaksi- ja monikielillä* lapsilla samankaltaista kuin yksikielillä lapsillakin. Myös sanojen omaksuminen on yhtä nopeaa kuin yksikielillä, vaikka yhden kielen sanasto onkin usein suppeampi. Voi myös olla, että kielten välisellä vaikutuksella on merkitystä siihen, kuinka nopeasti kielen eri osa-alueet opitaan.

Armayor (2019, 274) tuo esiin tutkimukset, jotka osoittavat, että lapset, jotka opettelevat kahta kieltä samanaikaisesti, hyötyvät molempien kielten samanaikaisesta opettelusta. Kielen ääntäminen ja sanojen taivuttaminen kahdella kielellä samanaikaisesti voi parhaimmillaan luoda ainutlaatuisen kielen oppimisen mahdollisuuden.

Toisin kuin simultaanisesti kieltä oppivat lapset, **peräkkäisesti oppivien kaksi- ja monikielisten lasten** äidinkielen kehitys on usein jo pidemmällä, kun he alkavat opetella toista kieltä. Jos lapsi alkaa opetella uutta kieltä kolmen vuoden iässä tai myöhemmin, on lapsella selvä oma äidinkieli. Äidinkielen opittuaan siitä tulee seuraavaksi opittavan kielen apuväline. Lapsen oma äidinkieli onkin uuden kielen oppimisen perusta. (Karasma 2012, 70–71.)

Toisen kielen kehittymisen alku voidaan *peräkkäisesti* kieltä oppivilla lapsilla jakaa neljään eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa lapsi käyttää usein vain omaa äidinkieltään, ja lapsen huomatessa, ettei häntä ymmärretä, seuraa

usein puhumaton vaihe. Tämän jälkeen lapsi alkaa vähitellen kokeilemaan ja testaamaan kuulemiaan sanoja ja jokapäiväisiä kehotuksia arjessa. Noin vuoden kuluttua uuden kielen omaksumisesta lapsi osaa jo käyttää useita yleisiä sanoja mutta käyttää esimerkiksi tehdä-verbiä useissa eri tilanteissa, koska ei osaa vielä käyttää muita vastaavia verbejä. Tätä viimeistä vaihetta kutsutaan ns. välivaiheeksi. Välivaiheelle on tyypillistä, ettei lapsi vielä ymmärrä monimutkaisia lauserakenteita, eikä hän osaa tuottaa kieliopillisesti oikeita sanoja tai lauseita. Sanat ovat usein tyypistyneitä, koska lapsi ei vielä hallitse teonsanoja tai sijamuotoja. Sanaston kehittyminen jatkuu vielä aikuisenakin. (Smolander 2020, 295–296.)

Kaksi- ja monikielisillä lapsilla kieliopin kehittyminen on osittain riippuvainen lapsen sanaston laajuudesta ja kehitymisestä. Sanaston kehittymisen nopeus on kielikohtaista, mikä tarkoittaa, että kaikkien kielten sanasto opitaan alusta alkaen. Ainoastaan sanoja, jotka ovat äänneasuiltaan molemmissa kielissä samansuuntaisia, voi olla helpompi ja nopeampi oppia. Sanojen ääntämisen oppimisella voi olla vaikutusta, kuinka varhaisessa vaiheessa kieltä on alettu kuulemaan. Lisäksi ääntämiseen vaikuttaa myös se, kuinka paljon lapsi kuulee kieltä ei-äidinkielisiltä puhujilta. (Smolander 295–296.)

Kielen kehitystä voidaan kuvata myös kehittyvän kielen identiteettien muodossa (kuva 1). Nämä kehittyvät kielen identiteetit voidaan erotella kuudeksi eri osa-alueeksi: vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Osa-alueet voivat olla sisäkkäin ja limittäin, riippuen lapsen kielen kehityksen tasosta. Lapsen kielen kehityksessä on useita eri osa-alueita, jotka kehittyvät yksilölliseen tahtiin. (Opetushallitus 2018, 40–41.)

Vuorovaikutus- taidot	Kielen ymmärtämisen taidot	Puheen tuottamisen taidot	Kielen käyttötaidot	Kielellinen muisti ja sanavarasto	Kieli- tietoisuus
Kehittyvät kielelliset identiteetit					

Kuva 1. Kielen kehittyvät identiteettitasot. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Monikielisen lapsen kielen käyttämisympäristöt voivat erota toisistaan paljon. Ensimmäisen kielen oppiminen tapahtuu yleensä vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa, ja seuraava kieli opitaan uudessa ympäristössä, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksessa tai koulussa. Eri ympäristöissä on hyvä soveltaa menetelmää, jossa yksi aikuinen puhuu aina yhtä kieltä lapsen kanssa. Tällä yksi kieli–yksi henkilö -menetelmällä tarkoitetaan sitä, että yksi aikuinen puhuu lapsen kanssa johdonmukaisesti aina samaa kieltä. Näin lapsi oppii yhdistämään yhden kielen yhteen henkilöön. Esimerkiksi kaksikielisessä perheessä molemmat vanhemmat puhuvat lapselleen omaa äidinkieltään. (Hakamo 2011, 19–20.)

Se, kuinka hyvin ja nopeasti maahanmuuttajataustainen lapsi oppii suomen kielen, vaikuttaa mm. lapsen etninen tausta, maahanmuuttoikä, perhe sekä perheen sosiaaliset verkostot. (Karasma 2012, 70–72.) Smolanderin (2020, 292–293) mukaan suomen kielen altistuksen määrä sekä mahdollisuudet käyttää suomen kieltä vaikuttavat kielen oppimiseen jopa merkittävämmiin kuin se, minkä ikäisenä lapsi on kieltä alkanut omaksumaan. Suomen kielen kuulemisen lisäksi myös kuullun kielen laatu on tärkeää. Jos toisen kielen oppiminen aloitetaan riittävän varhain, kuten ennen lapsen koulunkäynnin alkua, saatetaan usealla kielen oppimisen osa-alueella saavuttaa lähes ensikielen puhujan tasoa vastaava kielitaito.

2.2 Kaksi- ja monikielisen lapsen suomen kielen tukeminen varhaiskasvatuksessa

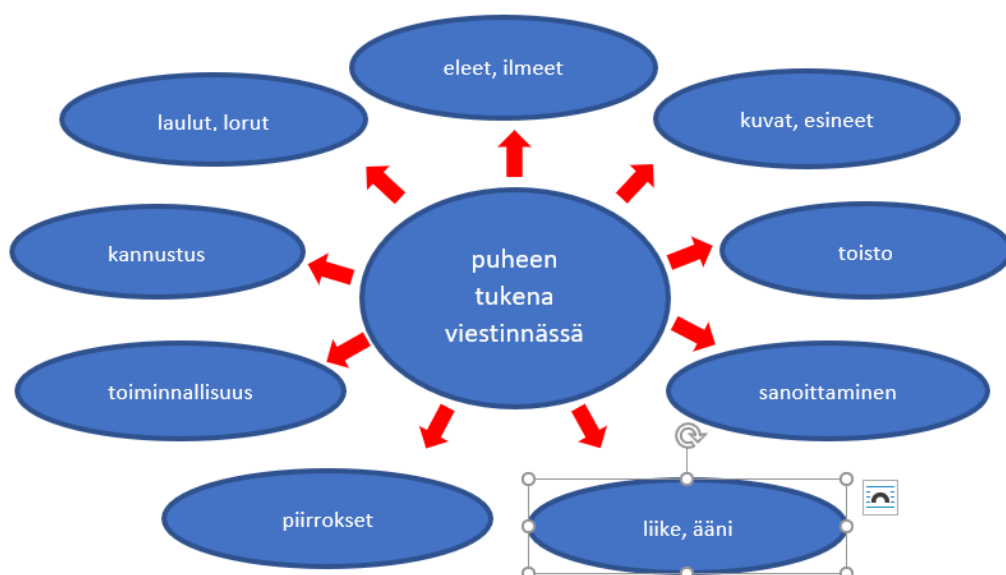
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH 2018, 20) mukaan kaksi- ja monikielisiä lapsia tulee rohkaista käyttämään suomen kieltä monipuolisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi varhaiskasvatuksen kaikissa arjen toiminnoissa tulee huomioida lasten erilaiset kielelliset lähtökohdat. Kivijärven (2016, 257–259) mukaan toisen kielen oppimisessa on mahdollista erottaa luonnollinen sekä ohjattu oppiminen, joka tarkoittaa sitä, että lapsi oppii kieltä arjen eri vuorovaikutustilanteissa, sekä erikseen suunnitelluissa

opetushetkissä. Alle 3-vuotiailla lapsilla korostuu erityisesti luonnollinen oppiminen. Tämän vuoksi on tärkeää, että kasvattajat tiedostavat varhaiskasvatuksessa arkisten tilanteiden merkityksen lapsen uuden kielen oppimisessa.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö on suunniteltava kielellisesti virikkeelliseksi, mikä tarkoittaa sitä, että ympäristön tulee kutsua lapsia innostumaan, osallistumaan ja motivoitumaan, ja kiinnostumaan kirjoitetusta kielestä. Kieliystävällisen ympäristön ilmapiirin muodostavat lasta sensitiivisesti kuuntelevat ja lasta arvostavat varhaiskasvattajat. (Lindberg 2011, 60–61.)

Vuorovaikutuksessa kaksi- tai monikielisten lasten kanssa on tärkeää, että kasvattajat varmistavat, että lapsi on ymmärtänyt puhutun viestin. Näin lapsen kokemus kuulluksi tulemisesta ja kuulemisesta varmistuu, sekä kasvattajan oma käsitys lapsen taidoista vahvistuu. (Kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelma 2019, 24.) Myös Hakamo (2011, 9) korostaa aikuisen merkitystä lapsen kielen tukemisessa. Aikuinen monipuolistaa kieltä, antaa lapselle kielen mallin, sekä innostaa lasta käyttämään kieltä arjessa.

Alla olevassa kuvassa (kuva 2) on esitetty viestinnän tukemisen keinoja ja materiaaleja kasvattajalle.

Kuva 2. Keinoja ja materiaaleja kasvattajalle suomen kielen tukemiseen.

Kielen oppimisen perustana voidaan pitää kuvalukemista, jonka tavoitteena on auttaa lasta kuvien sanoman ymmärtämisessä, sekä kehittää lapsen päättelykykyä ja laajentaa sanavarastoa. Hakamo (2011, 60–61.)

Varhaiskasvatuksessa on käytössä ns. ensikirjoja, jotka ovat tarkoitettu varhaisessa leikki-iässä oleville lapsille. Näiden ensikirjojen avulla lapselle voidaan opettaa sanoja ja käsitteitä, kuten esimerkiksi väri-, muoto- ja lukukäsitteitä, tai asioiden vastakohtia. Ensikirjoista teksti puuttuu joko kokonaan, tai sitä on hyvin vähän. Ensikirjojen lisäksi varhaiskasvatuksessa käytetään yleisesti kirjoja, joissa on lyhyt opettavainen tarina, jostakin arkisesta aiheesta. Näiden kirjojen avulla lapsi oppii vähitellen kuvaamaan kielellisesti, mitä asioita ja tapahtumia eri arjen toimintoihin liittyy. Aikuinen voi tukea kuvakirjan ymmärtämistä lapselle eleiden ja eri äänen painojen avulla, sekä suuntaamalla lapsen huomio tiettyihin asioihin. Kuvakirjalla on tärkeä rooli lapselle kielen ja eri tilanteiden ymmärtämisessä. Siksi varhaiskasvatuksessa tulisikin tarjota runsaasti laadukkaita kuvakirjoja lapsille päivittäin. (Suvanto & Ukkola 2020, 232–233.) Hakamon (2011, 60–61) mukaan kirjojen lukua seuratessaan lapsi oppii lisäksi keskittymistä kuuntelemaan, ja ymmärtämään kuulemaansa ja samalla hänen sanavarastonsa kasvaa. Kasvattajan on hyvä osoittaa kädellä tekstin etenemistä, jolloin lapsi oppii, kuinka kirjoitettu teksti muuttuu puhutuksi kieleksi.

Varhaiskasvatuksessa kielen oppimista tuetaan myös lorujen avulla. Lorut auttavat lasta painamaan sanoja mieleen ja muistamaan niitä, myös kielen äänneasu ja sanojen rytmi kehittyvät lorujen avulla. (Lindberg 2011, 57.) Lapset myös riimittelevät mielellään ja leikittelevät sanoilla. Riimitellessä voidaan myös pohtia yhdessä lapsen kanssa sanojen äänne-eroja, sekä vertailla eri sanojen pituuksia. Tämä kehittää myös lapsen kielellistä tietoisuutta. (Ketonen 2018, 13.)

Helenius ja Korhonen (2011, 70) korostavat erityisesti leikin merkitystä lapsen kielen kehityksen tukemisessa. Leikki on lapsen puhetta, ennen kuin lapsi oppii puhumaan. Leikki on myös oppimisen väline, joka ennakoii lapsen puheen kehittymistä. Useiden tutkimusten mukaan leikki, jossa aikuinen on

läsnä ja mukana leikissä lasta ohjaten ja johdatellen, hyödyttää lapsen kielen kehitystä merkittävästi. (Skolmick 2013.)

Ruokonen (2016, 125–127) tuo esiin musiikin tärkeyden monikielisten lasten kanssa työskenneltäessä. Laulaminen on erittäin hyödyllistä puheopetusta lapselle, sillä laulujen rytmisyys voi opettaa lapselle tavutuksen ja äänneiden erottelemisen taidon. Musiikkiin ja lauluun voi yhdistää myös liikkumisen, joka on pienelle lapselle luontaista, ja tukee oppimista. Laulaminen rikastuttaa lapsen sanavarastoa, ja laulujen yhteydessä voidaan myös käyttää kuvia laulujen tukena.

Esimerkkinä yksinkertaistetuista kuvin tuetuista lauluista ovat Kielinuppu-menetelmän laulut ja niihin liittyvät opetusvideot, jotka ovat mainioita suomen kielen tukemisen materiaalia maahanmuuttajataustaisille ja monikielisille lapsille. Kielinupun laulut ovat helposti saatavilla, sillä ne julkaistaan YouTube-kanavalla. (Kielinuppu. s.a.) Musiikilla on lisäksi yhteyksiä lapsen puhekieleen vaikuttaviin taustatekijöihin, kuten kuulokykyyn, tarkkaavaisuuteen, kykyyn ottaa toiset huomioon, sekä suoraan kielellisiin taitoihin. (Torppa & ym. 2020, 209.)

Suomen kielen tukemisessa ja havainnollistamisessa voidaan käyttää myös tukiviittomia. Tukiviittomien käyttö viestinnän tukena on kuitenkin harkittava tarkoin. Tukiviittomia voidaan käyttää sanaa havainnollistavana eleenä, kuten usein varhaiskasvatuksessa toimitaankin, mutta niiden avulla ei ole tarkoitus opettaa lapselle puhetta korvaavaa kommunikointia. (Pylkkänen 2021.)

Lapsen kielen tukemisessa on lisäksi tärkeää asioiden ja tilanteiden selkeä sanoittaminen. Sanoittaminen tukee lapsen tarkkaavaisuutta ja oman toiminnan ohjausta. ”Ensin”, ”sitten” ja ”lopuksi” -sanat auttavat lasta hahmottamaan tapahtumien järjestystä, ja tuovat rytmiä turvallisuutta lapsen arkeen. Myös piirroksilla voidaan havainnollistaa viestiä lapselle. Toiminnan yhteydessä on tärkeää selittää lapselle samaan aikaan mitä ollaan tekemässä. Kaksi- ja monikieliset lapset tarvitsevat suomen kielen oppimisen alkuvaiheessa lisäksi paljon positiivista kannustusta, tukea ja rohkaisua. Kun lapsi näkee itsensä myönteisessä valossa, tukee se myös hänen puheensa ja kielen kehittymistä. Monikielisten lasten kielen tukemista tapahtuu siis

kaikkialla ja koko ajan varhaiskasvatuksen arjen toimintojen yhteydessä. (Ketonen 2018, 12.)

Kivijärvi (2016, 258) tuo esiin, että yleiseen kielentukemiseen tarkoitettut materiaalit soveltuvat hyvin myös suomen kielen opetukseen ja tukemiseen, kun opettajat tiedostavat kuinka materiaaleja voi käyttää kielitaidon eri osa-alueiden ja kielen kehityksen eri vaiheiden tukemisessa. Tämä kertoo kasvattajien kielitietoisuudesta.

Varhaiskasvatuksen monikielisten lasten suomen kielen oppimisen tueksi on kehitetty erityinen KieliPeda-työväline. KieliPeda on kolmiosainen työväline, jonka avulla voidaan arvioida ja kehittää varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä sekä tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa monikielisen lapsen kielimaailmaa yhdessä tarkastellen. KieliPeda sisältää lisäksi työvälineitä, jolla kartoittaa, seurata ja dokumentoida monikielisen lapsen suomen kielen kehittymistä. (Turun yliopisto 2020, 3.) Kotkan varhaiskasvatuksessa on muutamassa yksikössä pilotoitu KieliPeda-työvälinettä vuosina 2019-2020, mutta se otetaan käyttöön kaikissa Kotkan varhaiskasvatusyksiköissä syksyllä 2021. (Pylkkänen 2021.)

Monikielisten lasten suomen kielen taitoa tulee varhaiskasvatuksessa myös arvioida säännöllisesti. Arviointia voidaan tehdä eri menetelmiä hyödyntäen. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi Pienten kielireppu ja Kettu-testi, sekä Lauran päivä -materiaalit. Pienten Kielireppu soveltuu hyvin myös monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen. Kettu-testi on tarkoitettu yli 3-vuotiaille lapsille, ja sen avulla voidaan kartoittaa mitä kielen osa-alueita lapselle tulisi seuraavaksi opettaa. (Halme & Vataja 2011, 36.) Esiopetusikäisille lapsille suunnattu Lauran Päivä -materiaali auttaa kartoittamaan lapsen sanavaraston laajuutta, kielen rakenteiden hallintaa sekä lapsen vapaata kerrontaa asioista. (Soppi s.a.) Edellä mainittuja kartoituksia ei enää käytetä Kotkan varhaiskasvatuksessa säännöllisesti. Kuitenkin niitä voi harkitusti käyttää, mikäli niiden avulla katsotaan saavan tietoa, joka ohjaa opetuksen suunnittelua. (Pylkkänen 2021.)

Kivijärvi (2016, 260–261) korostaa, kuinka oleellista varhaiskasvatuksessa on monikielisten lasten suomen kielen kokonaisvaltainen tukeminen. Siksi on tärkeää panostaa varhaiskasvatuksen laatuun, sekä asianmukaiseen henkilöstön koulutukseen sekä riittäviin resursseihin. Osaavat työhönsä sitoutuneet kasvattajat ovat kuitenkin paras tuki maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen tukemiseen.

3 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS

Keskityimme työssämme tutkimaan varhaiskasvatusta monikulttuurisesta näkökulmasta, koska tutkimuksemme kohteena on eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kielen tukeminen Kotkan varhaiskasvatuksessa.

Suomessa on ollut pitkään omia vähemmistökulttuureita, kuten saamelaiset ja romanit. Jo ennen toista maailmansotaa Suomeen muutettiin monista eri maista, mutta ensimmäinen suurempi ryhmä maahanmuuttajia tuli Suomeen Chilestä 1970-luvulla ja toinen 1980-luvulla Vietnamista. Muutto kasvoi varsinaisesti vasta 1990-luvulla maailmalla tapahtuvien konfliktien takia. Vuosina 1983-2003 ulkomaalaisväestö kuusinkertaistui. (Halme & Vataja 2011, 7.) Viime vuosina tapahtunut voimakas muuttoliike Suomeen on tuonut kansalliskielten ja valtaväestön kulttuurin rinnalle paljon uusia kieliä ja kulttuureja. Muuta kuin suomen, ruotsin tai saamen kieltä puhuvien määrä oli vuoden 2018 loppuun mennessä lähes 400 000. (Smolander 2020, 287–288.)

Monikulttuurisuus on käsitteenä hyvin monisyinen ja laaja. Etnisyyden, kulttuurin ja kielen lisäksi käsitteeseen sisältyy uskonnollinen monimuotoisuus, sukupuolikysymykset, seksuaalinen suuntautuminen, vammaisuus, syrjäytyminen ja sosioekonominen tilanne. (Paavola & Talib 2010, 11.) Ojalan (2020, 190) mukaan monikulttuurisuuteen liittyy aina kulttuurien kohtaaminen, jolloin vähemmistökulttuuri sulautuu kulttuuriemmistöön tai monikulttuurisuuteen. Sulautumisen yhteydessä vähemmistökulttuuri voi säilyttää oman kulttuuri-identiteettinsä, samalla sopeutuen valtaväestöön.

Ojala (2020, 192) määrittelee monikulttuurisen varhaiskasvatuksen moniulotteisena sosiaalisena kokonaisuutena, jossa eri kulttuurit saavat

kohdata, ja ihmisten moninaisuus nähdään rikkautena. Paavola & Talib (2010, 75–76) ovat todenneet, että monikulttuurinen varhaiskasvatus on herkkä eri kulttuurien ja elämänmuotojen aiheuttamille arvostiridoille ja väärinkäsityksille. Tämä haastaa kasvattajat työskentelemään monenlaisten lasten ja perheiden kanssa, sekä tarkastelemaan omaa arvomaailmaansa ja laajentamaan maailmankuvaansa.

Halmeen & Vatajan (2011, 5–12) mukaan lapselle vieraaseen maahan muuttaminen on aina haaste, koska se heikentää lapsen käsitystä omasta identiteetistään. Lapsi joutuu määrittelemään itsensä alusta asti uudelleen tutustuessaan uuteen kieleen ja kulttuuriin. Ensimmäiset vuodet varhaiskasvatuksessa ovatkin merkittävässä roolissa lapsen kaksikielisyydelle, kulttuuri-identiteetille ja kotoutumiselle. Tästä syystä varhaiskasvatuksella on vahva rooli siinä, miten vähemmistöt sopeutuvat yhteiskuntaamme. Monikielisiä lapsia tuleekin tukea varhaiskasvatuksessa hyvin monipuolisesti. Lasten oman äidinkielen oppimista tulisi myös tukea samanaikaisesti, kun tuetaan heidän suomen kielen oppimistaan. Ojalan (2020, 190) mukaan monikulttuurisen varhaiskasvatuksen tavoitteena onkin antaa lapsille tietoja, asenteita ja taitoja, joita tarvitaan yhteiskunnassa toimimiseen ja vuorovaikuttamiseen.

Monikulttuurinen varhaiskasvatus tulee nähdä voimavarana. Sen perustana on yhteisön tietoisuus yksilön oikeudesta omaan kieleen, kulttuuriin, katsomukseen ja uskontoon. Kasvattajilla tulee olla tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja sen lisäksi kyky katsoa asioita uusista näkökulmista. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten kiinnostusta kieliä, tekstejä ja kulttuureja kohtaan. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan lasten kielellisesti erilaiset ympäristöt, ja yhteistyö huoltajien kanssa tuo kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta näkyvämmäksi. (Opetushallitus 2018, 31, 40.) Tärkeintä perheiden ja varhaiskasvatuksen välillä on kasvatuskumppanuus, tasavertainen vuorovaikutus, jossa yhdistyvät vanhempien ja kasvattajien asiantuntemus ja tietämys. (Halme & Vataja 2011, 10–11.)

Malinen (2019, 19–22) tuo esiin, kuinka kieli- ja kulttuuritietoinen toimintatapa on läpileikkaava periaate valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa

ja esiopetussuunnitelmassa. Kieli- ja kulttuuritietoinen kasvatus tarkoittaa sitä, että lapsen ja perheen kielellisen ja kulttuuriseen taustaan suhtaudutaan arvostaen ja toimintaa mukautetaan niin, että jokainen voi rakentaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään omista lähtökohdistaan. Kieli- ja kulttuuritietoista toimintatapaa edellytetään kaikilta kasvattajilta, kaikissa arjen tilanteissa. Varhaiskasvatuksen henkilökunta tukee lasten kielitietoisuutta ja kulttuuri-identiteettiä tiedostamalla kielten, kulttuurien ja uskontojen moninaisuuden arjessa. Kasvattajan rooli on toimia kielen ja kulttuurin opettajana. Myös Friman (2014,16) korostaa, että varhaiskasvatuksessa suomen kieltä tulee opettaa lapsille jatkuvasti kaikissa arjen vuorovaikutustilanteiden yhteydessä, mikä tarkoittaa, että jokainen ryhmän aikuinen toimii kielikasvattajana ryhmässä.

Kielitietoinen kasvattaja ja pedagogi on tietoinen lasten erilaisista lähtökohdista ja kielenkäyttötavoista eri tilanteissa ja muokkaa pedagogista toimintaa, kuten menetelmiä ja materiaaleja niiden mukaan. Kielitietoisuus on lisäksi ymmärrystä kielen monipuolisesta käyttämisestä sekä tietoisuutta erilaisista sosiokulttuurisista taustoista, joilla on vaikutusta kielen käyttöön. On tärkeää ymmärtää, että kieliä voi käyttää rinnakkain ja niiden käyttäminen on sidoksissa arvoihin ja ideologioihin. Kielitietoinen pedagogiikka on myös erilaisten elämäntapojen hyväksymistä ja erilaisten näkökulmien arvostamista sekä lasten kielenkäyttörepertuaarin kasvattamista. Eli tarkoitus on vahvistaa jo olemassa olevaa sekä kehitymässä olevaa kielitaitoa. (Mustonen & Honko 2018, 129.)

4 SUOMI TOISENA KIELENÄ -OPETUS VARHAISKASVATUKSESSA

Maahanmuuttajien määrän voimakas lisääntyminen on lisännyt tarvetta S2-opetukseen varhaiskasvatuksessa. (Karasma 2012, 10.) Rajaamme S2-opetuksen työssämme niin, että tutkimme varhaiskasvatuksen arjessa tapahtuvaa ja toteutuvaa S2-opetuksen tukemista.

Kivijärven (2016, 255-257) mukaan varhaiskasvatuksessa S2-opetuksen tavoitteena on lapsen toiminnallinen kaksikielisyys, joka on käytännössä lapsen oppimista ymmärtämään, puhumaan ja ajattelemaan kahdella kielellä.

Toiminnallinen kielitaito on myös sitä, että lapsi taitaa kieltä riittävästi niihin tarkoituksiin, joihin hän sitä tarvitsee.

Halme & Vataja (2011, 25, 97) korostavat, että S2-opetusta ei tule nähdä irrallisena osana varhaiskasvatusta, vaan kaikkea opetusta läpäisevänä periaatteena. S2-opetuksen tulee perustua lapsilähtöisyyteen, joka tarkoittaa, että lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä tuen tarpeet huomioidaan S2-opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Myös Gyekye & Ruponen (2018, 354) korostavat, että varhaiskasvatuksessa S2-opetusta toteutetaan kaikissa arjen toimintaan sisältyvissä vuorovaikutustilanteissa sekä ohjatussa toiminnassa. Lähtökohtana ovat arkielämän kieli ja ilmaisutavat.

Kivijärvi (2016, 258) haluaa erityisesti korostaa S2-opetuksessa kasvattajien kykyä havainnoida lasta ja lapsen kielen kehityksen tasoa. Kielen oppimisen näkökulmasta on tärkeää lasta lähellä oleva sensitiivinen aikuinen, joka eläytyy ja reagoi lapsen aloitteisiin sekä auttaa lasta vuorovaikutuksessa. Lapsen kielen kehityksen havainnoinnin ja arvioinnin avulla tiedetään, millaista ohjausta ja tukea lapsi tarvitsee. Myös Gyekye & Ruponen (2018, 354–355) tuovat esiin lapsen havainnoinnin tärkeyden. He nostavat lisäksi esiin henkilöstön täydennyskoulutustarpeen. Jotta henkilöstöllä olisi riittävät valmiudet lapsen S2-oppimisen edistämiseen, tarvitaan täydennyskoulutusta, tietoa, ohjausta ja tukea. Tämä on tärkeää erityisesti myös silloin, jos lapsen suomen kielen oppiminen ei edisty odotetusti.

4.1 Kotkan kaksi- ja monikielisyden tukemisen suunnitelma

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2019, 72) korostetaan lasten kielellisten taitojen sekä kielellisen identiteetin kehittymisen tärkeyttä lasten kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa.

Kotkassa paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman rinnalle on laadittu Kaksi- ja monikielisyden tukemisen suunnitelma, joka julkaistiin vuonna 2019. Suunnitelmassa S2-opetuksella tarkoitetaan sekä suomen kielen opettamista, että kaksi- ja monikielisyden tukemista. Suunnitelman tarkoituksena on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöä suomi toisena kielenä-opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, sekä lisätä tukea monikielisille

maahanmuuttajataustaisille lapsille. Tuki on käytännössä tavoitteellista ja tietoista pedagogista toimintaa, joka tukee toisen kielen oppimista, niin että oma äidinkieli kuitenkin säilyy ja kehittyy. Suunnitelma kattaa myös kulttuurisen moninaisuuden ja sen huomioimisen kotoutumisen näkökulmasta. Lisäksi suunnitelmassa käsitellään käytännön kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen järjestämistä. Suunnitelma sisältää myös tietoa yhteistyöstä vanhempien kanssa. (Kaksi- ja monikielisyys tukemisen suunnitelma 2019, 12.)

Tarkoituksena on, että varhaiskasvatuksen henkilöstö käyttää suunnitelmaa tukena monikielisten lasten kielen tukemisessa. Suunnitelmasta saa konkreettisia työvälineitä arkeen, kuten kielen tukemisen suunnitelma- ja seurantapohjia, sekä erilaisia kokonaisuuksia, joita voi käyttää hyväksi varhaiskasvatuksen arjen toiminnan suunnittelussa ja opetuksen toteutumisen arvioinnissa. Suunnitelma sisältää tietoa esimerkiksi lapsen oman äidinkielen tärkeydestä, toisen kielen oppimisen eri vaiheista, sekä konkreettisia keinoja kasvattajille kielen havainnollistamiseen ja kielen kehityksen arviointiin. Suunnitelmassa on lisäksi toimintaohjeita kasvattajille, mikäli lapsen suomen kielen edistyminen mietityttää, sekä materiaalia lapsen kielenkehityksen kartoittamiseksi. Myös konkreettisia S2-opetuksen sisältöjä sekä hyödyllisiä linkkejä eri materiaaleihin löytyy suunnitelmasta. (Kaksi- ja monikielisyys tukemisen suunnitelma 2019, 2.)

Kaksi- ja monikielisyys suunnitelmaan on lisäksi kirjattu vastuut S2-opetuksesta. Vastuu S2-opetuksen säännöllisestä toteutumisesta, suunnittelusta sekä arvioinnista on varhaiskasvatuksen opettajalla. Päiväkodinjohtajalla on vastuu siitä, että S2-opetusta toteutetaan. Tarvittaessa kasvattajat voivat saada tukea S2-opetukseen liittyen varhaiskasvatuksen S2-opettajalta. Varhaiskasvatuksen S2-opettajan tehtävä on tukea ja ohjata opettajia monikulttuuristen lasten huolen aiheissa, sekä antaa tukea kieli- ja kulttuuritietoiseen työkuultuuriin liittyen. S2-opettaja voi olla myös mukana S2-kielenoppimiseen liittyvän opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, sekä tekee tarvittaessa yhteistyötä myös lasten vanhempien kanssa. (Kaksi- ja monikielisyys tukemisen suunnitelma 2019, 7.)

Kotkassa jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle kolme vuotta täyttäneelle monikieliselle lapselle tehdään erillinen kaksi- ja monikielisyyden suunnitelma, joka on osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tai esiopetussuunnitelmaa. Suunnitelman pohjana ovat varhaiskasvattajien tekemät havainnot lapsesta sekä huoltajien kanssa käydyt keskustelut. Suunnitelmaan kirjataan kuinka vanhemmat voivat tukea lapsen äidinkielen kehittymistä. Lisäksi siihen kirjataan sekä lapsen suomen kielen oppimisen tarpeet, sekä niistä nousevat tavoitteet. Suunnitelman laatimisesta ja sen päivittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. (Kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelma 2019, 12.)

4.2 Suomen kielen tukemisen materiaalilaatikat

Kotkan varhaiskasvatuksessa on ollut saatavilla vuoden 2019 lähtien monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaalilaatikkoja varhaiskasvatusyksiköiden käyttöön. Näistä materiaalilaatikoista käytämme työssämme lyhennettä S2-materiaalilaatikat.

S2-materiaalilaatikat sisältävät monipuolista tukimateriaalia monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen, kuten kuvitettuja kertomuksia, kirjoja, leluja sekä eri aiheisia kuvakortteja, tavaroita ja muuta mahdollista materiaalia. S2-materiaalilaatikkoja on yhteensä 8 erilaista. Laatikoiden aihealueina ovat: minä ja perhe, ruoka ja vaatteet, eläimet meillä ja muualla, ympäristö ja liikenne, oppimisen kieli, ystävyys ja tunteet, koti ja asuminen ja vuoden ympäri. Laatikoita on yksi kappale kutakin teemaa kohti, ja ne varataan sähköpostitse varhaiskasvatuksen S2-opettajalta aina kuukaudeksi kerrallaan. (Pylkkänen 2021.)

Alla on esimerkki S2-materiaalilaatikosta (kuva 3), jonka teemana on minä ja perhe.

Kuva 3. Varhaiskasvatuksen S2-materiaalilaatikko.

Laatikoiden materiaalit ovat erittäin käyttökelpoisia ja arjessa nopeasti hyödynnettäviä ryhmän monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen. S2-materiaalilaatikat sisältävät myös helpot ohjeet käyttöönnotolle. Laatikkojen sisältöä voi soveltaa oman ryhmän lasten tasoon ja tarpeeseen nähden. Vaikka laatikkojen sisältö on tarkoitettuja ensisijaisesti monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen, on niistä hyötyä myös suomenkielisille lapsille kielen oppimisen tueksi. (Pylkkänen 2021.)

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Maahanmuuttajataustaisten lasten kielen kehityksen tukemisesta varhaiskasvatuksessa on useita aikaisempia tutkimuksia. Kuitenkaan vuonna 2019 julkaistuun Kotkan kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelmaan liittyen kaksi- ja monikielisten lasten kielen tukemisesta ei ole aikaisempaa tutkimustietoa. Viime vuosina onkin tehty runsaasti S2-opetukseen liittyviä *toiminnallisia* opinnäytetöitä, joissa on tuotettu materiaali- ja menetelmäpankkeja varhaiskasvatukseen. Lisäksi on tutkittu varhaiskasvatuksen henkilöstön *kokemuksia* S2-opetuksesta.

Pulkkisen ja Ryynäsen (2018, 40–42) opinnäytetyön tavoitteena oli tukea Pohjois-Karjalalaisen päiväkodin suomea toisena kielenä puhuvien lasten kielen kehittymistä. He koostivat lastentarhanopettajille tekemiensä teemahaastattelujen pohjalta menetelmäpankin, jonka sisältämiä tehtäviä ja

harjoituksia on helppo toteuttaa arjessa sekä yksilöllisesti, että ryhmässä. Haastatteluissa opettajat olivat toivoneet konkreettista materiaalia, joka olisi arjessa helposti saatavilla. Menetelmäpankkiin koottiin erilaisia toiminnallisia menetelmiä, pelejä, leikkejä, loruja ja lauluja, joita voi helposti muokata lasten ikätason mukaisiksi.

Paulomäki (2017, 38–41) tutki opinnäytetyössään lastentarhanopettajien kokemuksia varhaiskasvatuksen S2-opetuksesta. Tutkimuksen mukaan S2-opetus toteutui tukemalla suomen kielen luonnollista oppimista päiväkodin arjen tilanteissa. Merkittävimmiksi opetusmenetelmiksi nimettiin oppimisympäristöön liittyvä toiminta sekä asioiden käsitteellistäminen selkokielelle. Lisäksi opetuksessa yhdistettiin kuvien avulla puhe konkreettisiin asioihin. S2-opetuksen haasteeksi mainittiin suomen kielen oppimisen tukeminen isoissa lapsiryhmissä. Kehitysideoiksi S2-opetukseen liittyen mainittiin oman työn refleктоiminen ja kehittäminen sekä opetusmateriaalin monipuolisempi hyödyntäminen.

Kettunen ja Mäki (2015, 41–44) käsittelivät opinnäytetyössään varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia S2-opetuksesta. Tutkimuksessa selvisi, että kummassakaan päiväkodissa ei toteutettu varsinaisesti erillistä S2-opetusta, vaan se sisällytettiin arjen toimintoihin yhdessä kaikkien lasten kanssa. Tutkimus osoitti, että ajanpuute ja resurssit koettiin suurimmiksi haasteiksi. Lisäksi henkilökunta toivoi lisäkoulutusta S2-opetukseen liittyen sekä helppokäyttöisiä menetelmiä maahanmuuttajataustaisten lasten kielen tukemiseen. Kehityskohteina työssä nousivat esiin S2-opettajan tuen saaminen, lisäkoulutukset, sekä oman itsensä kehittäminen.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen kohteena oli monikielisten lasten suomen kielen tukeminen Kotkan kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, onko Kotkan kaksi- ja monikielisyden tukemisen suunnitelma tuttu varhaiskasvatuksen opettajille, ja käytetäänkö kielen tukemiseen suunnattuja S2-materiaalilaatikoja arjessa. Lisäksi selvitimme työssämme, millä tavoin monikielisten lasten suomen kieltä tuetaan Kotkan varhaiskasvatuksessa sekä

kuinka säännöllistä tämä tukeminen on. Keskityimme nimenomaan varhaiskasvatuksen arjen yhteydessä tapahtuvaan kielen tukemiseen. Halusimme lisäksi kartoittaa Kotkan varhaiskasvatuksen opettajien mielipiteitä ja kokemuksia S2-kielen tukemisesta ja kehittämisestä.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselle S2-opetuksen toteutumisesta päiväkodeissa ja esiopetuksessa, sekä tutkia mitä kehittämis ehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on kielen tukemisen kehittämiseksi.

Tutkimuksemme avulla saimme vastaukset alla oleviin tutkimuskysymyksiin.

- *Ovatko varhaiskasvatuksen opettajat perehtyneet Kaksi- ja monikielisuuden tukemisen suunnitelmaan ja S2-materiaalilaatikoihin?*
- *Miten ja kuinka usein S2-opetusta toteutetaan Kotkan varhaiskasvatuksen yksiköissä?*
- *Millaisia kehitysehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on S2-kielen tukemiseen liittyen?*

5.1 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Tässä tutkimuksessa yhdistyivät kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusote, sillä kyselyssä oli sekä strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Strukturoidut vastaukset analysoitiin tilastollisin menetelmin ja avointen kysymysten analysoinnissa hyödynnettiin sisältöanalyysia. Koska Kotkan kaksi- ja monikielisuuden tukemisen suunnitelma on varsin uusi, ei sen tunnettuudesta ja hyödynnettävyydestä varhaiskasvatuksen arjessa ole aikaisempaa tietoa, joten määrällinen tutkimustapa on siltä osin perusteltua. Luuppala ym. (2017) toteavat lisäksi, että määrällinen tutkimus auttaa selvittämään aiheen tämänhetkistä tilannetta ilman siihen vaikuttavia perimmäisiä syitä.

Kyselyn suunnitteluvaiheessa selvisi, että toimeksiantajamme halusi enemmän tietoa tutkitusta aiheesta, ja ymmärtää sitä paremmin, joten oli perusteltu käyttää lisäksi laadullista tutkimusotetta. Yhdistämällä kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen, saimme paremman ja syvemmän ymmärryksen tutkittavasta asiasta. Lisäksi tutkimuskysymyksemme laadittuamme huomasimme, ettei ainoastaan

laadullinen tai määrällinen tutkimus yksinään kykene antamaan meille vastauksia tutkimusongelmiin.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Kotkan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajat. Kohderyhmän valintaan vaikutti se, että varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat pedagogiikasta ja monikielisten lasten suomen kielen tukemisesta ryhmässä. Tutkimusta varten haettiin tutkimuslupa Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen johdolta. Tutkimuslupa saatiin 2.2.2021, jonka jälkeen toteutimme kyselyn ajalla 7.2-21.2.2021.

Tiedonhankintamenetelmänä käytettiin verkkokyselyä ja se toteutettiin Webropol-ohjelmalla. Webropol-ohjelma on verkkopohjainen kysely- ja raportointityökalu, jonka avulla kyselyjä voidaan toteuttaa helposti ja nopeasti verkossa. (Webropol s.a.) Verkkokyselyn valintaan vaikutti myös se, että tutkimusjoukkomme oli laaja ja halusimme mahdollisimman paljon vastauksia eri varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yksiköistä. Verkkokysely oli siitäkin syystä sopiva, sillä kyselylomakkeessa olevat kysymykset olivat helposti tulkittavia sekä riittävän suoraviivaisia. Koska meillä molemmilla on kokemusta varhaiskasvatuksen hektisestä arjesta, halusimme laatia kyselystä helpon ja nopeasti täytettävän. Kysymykset laadittiin yhteistyössä toimeksiantajan kanssa saadaksemme kyselystä konkreettista, myös toimeksiantajaa parhaiten palvelevaa tietoa.

Kysely (Liite 2.) lähetettiin sähköpostitse Kotkan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yksiköiden johtajille, jotka välittivät kyselyn varhaiskasvatuksen opettajille. Kunnallisia päiväkoteja Kotkassa 21 ja esiopetusyksiköitä 13. Yhteensä varhaiskasvatuksessa työskentelee 144 opettajaa. Mukana kyselyn lisäksi oli saatekirje (Liite 1.), josta ilmeni kyselyn tarkoitus ja tavoite.

5.1.1 Kvantitatiivinen menetelmä tutkimuksessa

Määrällisessä tutkimuksessa eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään usein tutkimuslomaketta. Lomakekysely on tyypillinen määrällisen tutkimuksen aineiston keruutapa. Tutkimuksessa tutkittavaa ilmiötä kuvataan tyypillisesti

numeeriseen tietoon pohjautuen, ja sen avulla vastataan usein kysymyksiin, ”mikä?”, ”missä?”, ”kuinka paljon?”, tai ”kuinka usein?” (Heikkilä, 2014.)

Kyselyssämme oli monivalintakysymyksiä, joka tarkoittaa, että vastausvaihtoehdot ovat ennalta määrättyjä. Vastaajan tuli valita vastausvaihtoehdoista yksi parhaiten omaa mieltymystään vastaava vaihtoehto. Monivalintakysymysten käyttäminen helpottaa vastausten vertailua. (Vilkkä 2017, 69.)

Tässä tutkimuksessa määrällisen tutkimuksen osan muodostivat alla olevat verkkokyselyn kysymykset:

- *Minkä ikäisten lasten ryhmässä työskentelet?*
- *Onko Kotkan Kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelma sinulle tuttu?*
- *Ovatko suomen kielen tukemiseen tarkoitettut materiaalilaatikat, joita voi lainata S2 varhaiskasvatuksen opettajalta, teille tuttuja?*
- *Oletteko käyttäneet näitä suomen kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaalilaatikkoja?*
- *Kuinka usein hyödynnätte muuta S2-kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaaleja arjen toiminnoissanne?*
- *Koetteko, että saatte riittävästi tukea S2-kielen tukemiseen liittyen? Minkä ikäisten lasten ryhmässä työskentelet?*
- *Seuraavaksi voitte jättää kommentteja, palautetta ja kehitysehdotuksia S2-kielen tukemiseen liittyen?*

Webropol ohjelman avulla saatiin selville kyselyn kokonaisvastaajamäärä, sekä vastausten jakauma prosentteina ja frekvensseinä. Lopuksi opinnäytetyön kannalta oleelliset tiedot tallennettiin Excel muotoon. Vastausten tuloksista luotiin taulukoita ja diagrammeja, joiden avulla havainnollistimme tutkimuksen tuloksia.

5.1.2 Kvalitatiivinen menetelmä tutkimuksessa

Teoreettisen viitekehyksen merkitys on laadullisen, eli kvalitatiivisen tutkimuksen osassa tärkeä, koska sen avulla voidaan lisätä ymmärrystä tutkittavan kohteen merkityksistä ja ominaisuuksista. (Luuppala ym. 2017.) Lisäksi teoreettinen viitekehys auttaa hahmottamaan tutkimuskohdetta

kokonaisuutena, sekä ohjaa kyselyn kysymysten suunnittelussa. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 23–24.)

Tässä tutkimuksessa laadullisen tutkimusosuuden muodostivat alla olevat verkkokyselyn kysymykset:

- *Mitä muuta materiaalia olette käyttäneet suomen kielen tukemiseen?*
- *Mitkä seikat mahdollisesti estävät S2-kielen tukemiseen tarkoitettujen materiaalien käyttämisen arjessa?*
- *Seuraavaksi voitte jättää kommentteja, palautetta ja kehitysehdotuksia S2-kielen tukemiseen liittyen?*

Avoimet vastaukset käsitelimme ja analysoimme aineistolähtöistä sisältöanalyysiä käyttäen. Tässä menetelmässä sisällön erittelylle on tyypillistä sanojen ja eri ilmausten esiintymistiheyksien laskeminen ja niiden välisten yhteyksien etsiminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 89.) Tiedostimme sen, että avointen vastauskenttien käyttö lisää kyselyn jälkeistä aineiston käsittely- ja analysointityötämme. Halusimme kuitenkin saada mahdollisimman monipuolista tietoa varhaiskasvatuksen monikielisten lasten tukemisen toimintatavoista, joten avointen vastauskenttien käyttö oli perusteltua. Tällöin myös tilaaja saa enemmän tutkimustietoa käyttöönsä.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 85) esittelevät Milesin ja Hubermanin kehittämän aineistolähtöisen analyysin prosessia, joka on kolmevaiheinen. Ensin aineisto pelkistetään, jossa karsien epäolennainen tutkimustieto pois ja nostetaan esille tutkimuksen kannalta oleelliset ilmaukset. Sen jälkeen aineisto ryhmitellään etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, jotka luokitellaan ja ryhmitellään. Kolmannessa vaiheessa luodaan ryhmitellyille ilmauksille teoreettiset käsitteet. Tutkimuksessamme hyödynsimme tätä kolmivaiheista analyysin prosessia.

Aloitimme laadullisen aineiston analyysin, eli avointen vastausten läpikäynnin lukemalla aineiston useita kertoja läpi, jotta saimme kokonaiskuvan aineistosta. Sen jälkeen kävimme läpi kysymykset yksitellen. Erottelimme aineistoa eri värikoodein taulukoihin asiat, jotka vastaavat tutkimuksemme tarkoitusta ja auttoivat meitä vastaamaan tutkimusongelmiin. Värikoodit

auttoivat jäsentämään aineistoa sekä toimivat apuna tekstin ja samaa tarkoittavien ilmausten erottelussa ja yhdistelemisessä. Lopuksi luokittelimme aineiston, jossa jaoimme aineiston saman ominaisuuden perusteella yhteen, ja sijoitimme ne sopivien yläkäsitteiden alle.

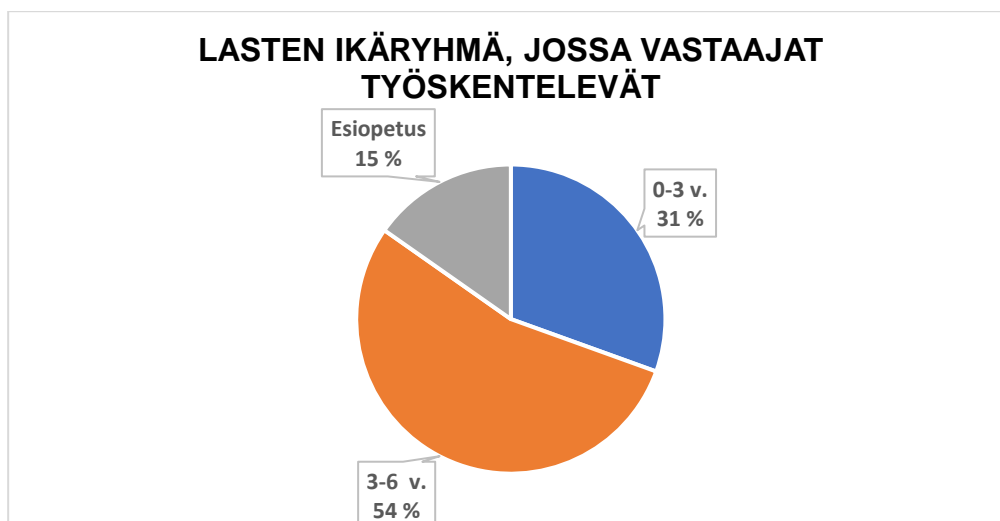
6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä tutkimustulososiossa esittelemme tutkimuksemme tulokset. Tulokset jaoteltiin kolmeen eri teemaan tutkimuskysymysten perusteella. Ensimmäinen teema oli Kotkan kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelman tunnettuus. Toisen teeman muodostivat kielen tukemiseen tarkoitettujen materiaalilaatikkojen tunnettuus ja hyödyntäminen, sekä muun suomen kielen tukemiseen käytettävän materiaalin hyödyntäminen. Viimeisenä teemana olivat mahdolliset varhaiskasvatuksen opettajien tuen tarpeet liittyen monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen sekä kielen tukemisen edistämiseen ja kehittämiseen liittyen.

Vastaajien taustatiedot

Kyselyn määräaikaan mennessä Kotkan 144 varhaiskasvatuksen opettajasta 60 opettajaa vastasi kyselyyn. Kyselyn vastausprosentiksi tuli täten 41,6 %. Ottaen huomioon varhaiskasvatuksen opettajien työn hektisen luonteen pidämme vastausprosenttia erittäin hyvänä, ja olemme siihen tyytyväisiä.

Kyselyn alussa vastaajat saivat kertoa, minkä ikäisten lasten ryhmässä he työskentelevät. Käytimme lasten ikäryhmiä määriteltäessä ikäjakaumaa 0-3-vuotiaat, 3-6 vuotiaat, sekä esikouluikäiset. Tämänkaltainen jaottelu on looginen ja perusteltu, sillä kolme vuotta täytettyään alkaa monikielisen lapsen oikeus saada S2-opetusta. Kuitenkin tässä tutkimuksessa keskitymme nimenomaan arjen toimintojen yhteydessä tapahtuvaan kielen tukemiseen, pois lukien varhaiskasvatuksen S2-opettajan erikseen antaman S2-opetuksen.

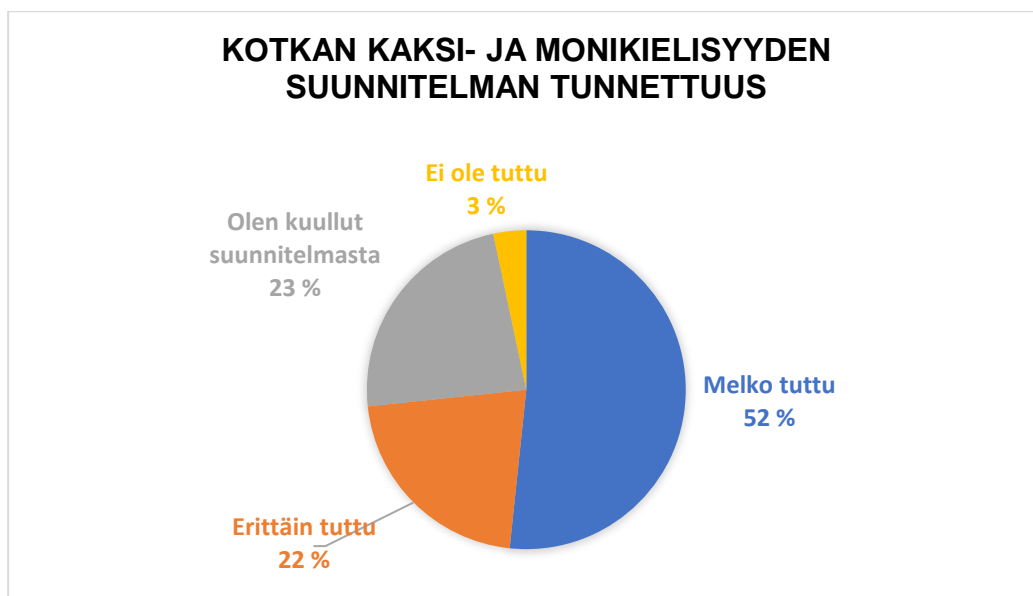

Kuva 4. Suuntaa antava jakauma lasten ikäryhmistä, joissa vastaajat työskentelevät.

Yllä olevasta kuvasta (kuva 4) näkyy, että vastaajista 54 % (n=32) työskentelee 3-6 vuotiaiden ryhmässä. 0-3- vuotiaiden lasten kanssa työskentelee 31 % (n= 18) vastaajista, ja loput 15 % (n= 9) vastaajista työskentelee esiopetus ikäisten lasten ryhmässä. Tutkimukseen osallistuvista opettajista 3 ilmoitti työskentelevänsä 1-4 vuotiaiden ryhmässä, sekä yksi vastaaja 2-4 vuotiaiden lasten ryhmässä. Nämä vastaajat päädyimme lisäämään 0-3 vuotiaiden lasten ryhmään, koska vastaajien ilmoittamat lasten ikäryhmät olivat niin lähellä 0-3 vuotiaiden ryhmää. Lisäksi yksi vastaajista ilmoitti työskentelevänsä 0-6 vuotiaiden lasten kanssa. Häntä ei ole huomioitu yllä olevassa kuvassa.

6.1 Kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelman tunnettuus

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli kartoittaa, onko Kotkan kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelma tuttu varhaiskasvatuksen opettajille. Kysymyksen ”*Onko Kotkan kaupungin kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelma sinulle tuttu?*” vastaukset jakautuivat alla olevan (kuva 5) mukaisesti.

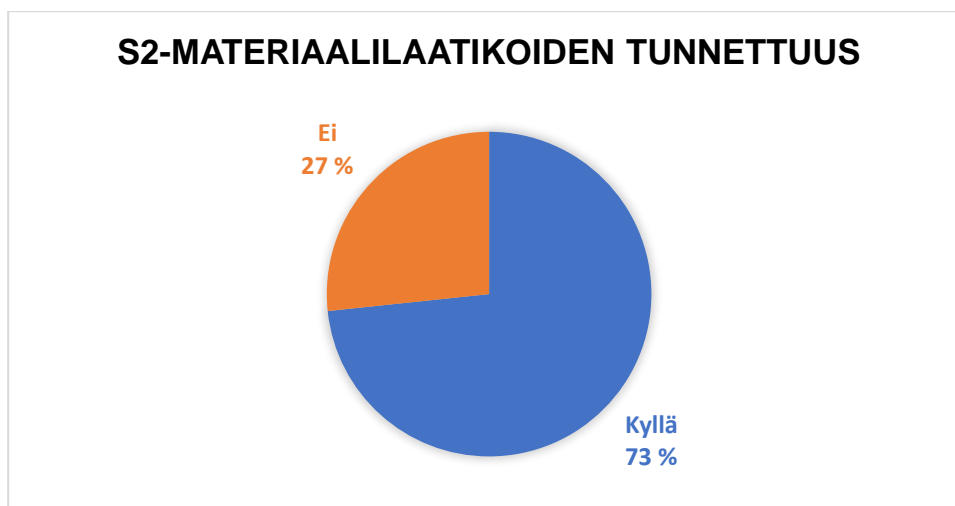
Kuva 5. Kotkan kaksi- ja monikielisyiden tukemisen suunnitelman tunnettuus.

Yllä olevan kuvan perusteella nähdään, että Kotkan kaksi- ja monikielisyiden tukemisen suunnitelma on vastaajista suurimmalle osalle eli 52% (n=31) vastaajista melko tuttu ja erittäin tuttu 22% (n=13) vastaajista. Vastaajista 23 % (n=14) ei ollut perehtynyt suunnitelman sisältöön, vaikka olivatkin suunnitelmasta kuulleet. Ainoastaan 3% (n= 2) vastaajista suunnitelma ei ollut tuttu laisinkaan. Kahdesta vastaajasta, joille suunnitelma ei ollut tuttu, toinen työskenteli ryhmässä, jossa ei vastaushetkellä ollut monikielisiä lapsia.

6.2 S2 -materiaalilaatikat tunnettuus ja niiden hyödyntäminen

Tutkimuksen toinen tavoite liittyi Kotkan varhaiskasvatuksessa lainaksi saatavien S2-materiaalilaatikoiden tunnettuuteen sekä niiden käyttämiseen. Selvitimme lisäksi, mitä muuta materiaalia varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät arjessa tukiessaan monikielisiä lapsia suomen kielen oppimisessa. Kartoitimme myös, kuinka usein näitä eri materiaaleja arjen toimintojen yhteydessä käytetään.

Kysymykseen *“Ovatko S2-materiaalilaatikat, joita voi lainata S2 varhaiskasvatuksen opettajalta teille tuttuja?”* vastaukset jakautuivat seuraavasti:

Kuva 6. Suomen kielen tukemiseen tarkoitettujen S2-materiaalilaatikoiden tunnettuus.

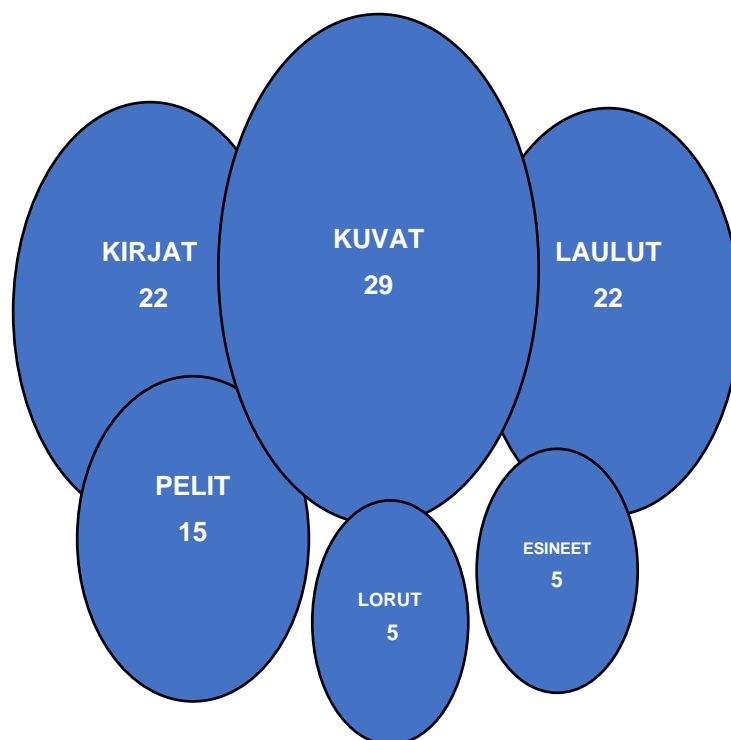
Yllä olevasta kuvasta (kuva 6) näkee, että S2-materiaalilaatikat olivat 73 % vastaajista (n= 44) tuttuja. Vastaavasti 27 % (n=16) vastaajista ei ollut aiemmin kuullut S2- materiaalilaatikoista.

Selvitimme lisäksi S2-materiaalilaatikoiden hyödyntämistä kysymällä niiltä vastaajilta (n=44), joille S2-materiaalilaatikat ovat tuttuja: ”Oletteko käyttäneet näitä suomen kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaalilaatikkoja?” Mikäli vastaajalle S2- materiaalilaatikat eivät olleet tuttuja, kysely ohjasi heidät ohi seuraavan kysymyksen.

Vastaajista, joille laatikat olivat tuttuja, 70 % (n=31) ilmoitti käyttäneensä S2-materiaalilaatikoita kielen tukemiseen arjessa. Vastaajista 30 % (n=13) ei ole materiaalilaatikoita käyttänyt, vaikka ne ovatkin heille tuttuja.

6.3 Suomen kielen tukemisen materiaalit

Kysymykseen: ”Mitä muuta materiaalia olette käyttäneet suomen kielen tukemiseen?” vastasivat kaikki 60 vastaajaa. Vastaajista 6 ilmoitti, etteivät he käytä mitään tukimateriaalia kielen tukemiseen. Näistä kaksi vastaajaa työskentelee tällä hetkellä ryhmässä, jossa on ainoastaan suomenkielisiä lapsia. Lisäksi kaksi vastaajaa ilmoitti, että heillä ei ole tällä hetkellä tarvetta tukimateriaalin käyttöön ja kaksi vastaajaa kertoi heidän ryhmänsä monikielisten suomen kielen taso olevan niin hyvä, etteivät he tarvitse erillistä kielen tukemisen materiaalia lainkaan.

Kuva 7. Suomen kielen kehityksen tukemiseen eniten käytettäviä materiaaleja.

Yllä olevaan kuvaan (kuva 7) on havainnollistettu 5 tai enemmän mainintoja saaneita kielen tukemisen materiaaleja. Kaikista vastauksista, kielen kehityksen tukemisen materiaaleista ja niihin liittyvistä ilmauksista, koostettiin yhteenveto, joka löytyy työn lopusta liitteenä. (Liite 3.)

Vastaajista lähes puolet (n=29) opettajaa mainitsi käyttävänsä kuvia kielen tukemiseen (kuva 5). Näistä vastaajista 10 mainitsi lisäksi käyttävän Papunet-sivustolta löytyvää kuvitettua kielen tukemisen materiaalia. Kuvien tuettua leikkiä, eli Kuttu-menetelmän käyttöä kertoi hyödyntävänsä 4 vastaajaa. Kaksi vastaajista kertoi hyödyntävänsä Kipinäkeskuksen Roihusten perhekuvamateriaalia kielen tukemiseen. Muita ilmauksia kuviin liittyen mainittiin sana- ja tunnekortit, tarinankerrontakortit, sekä itse piirtämät kuvat.

Vastaajista 22 kertoi tukevansa lasten kielen kehittymistä laulujen avulla. Näistä vastaajista 8 kertoi tarkemmin käyttävän Kielinuppu-lauluja. Myös muita verkosta löytyviä lauluja mainittiin käytettävän. Myös 22 vastaajaa kertoi hyödyntävänsä kielen tukemiseen kirjoja. Kirjoista mainittiin tarkemmin Lukulumo-kirjat, joita ilmoitti käyttävänsä 8 vastaajaa. Aamu-kirjasarjaa kertoi

hyödyntävänsä 5 vastaajaa. Lisäksi 3 vastaajista kertoi käyttävänsä Avainsanoja- kirjoja kielen tukemiseen.

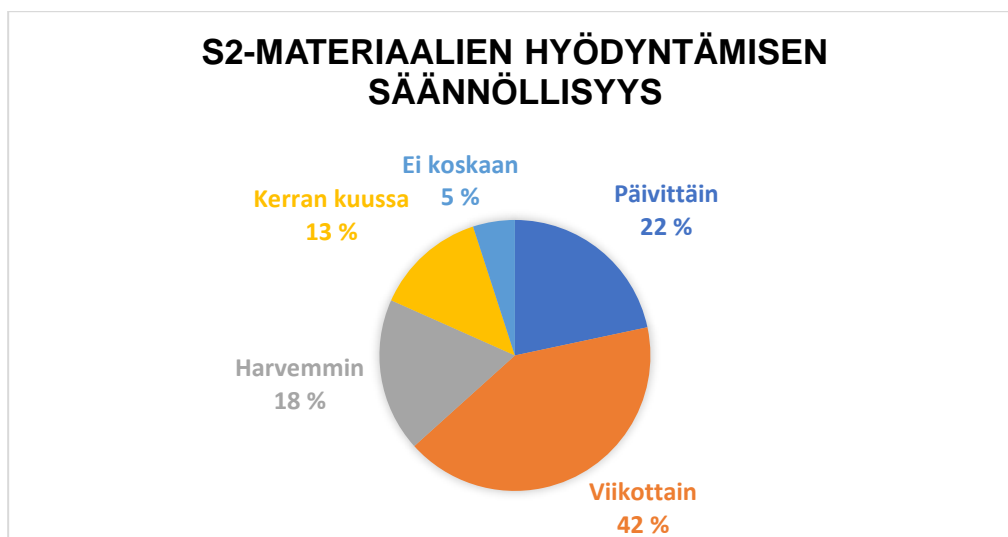
Seuraavaksi eniten käytettiin kielen tukemisessa erilaisia pelejä, jotka nousivat esiin 15 vastaajan vastauksissa. Loruja kertoi hyödyntävänsä 5 vastaajaa, samoin erilaisia esineitä, kertoi käyttävänsä 5 vastaajaa. Esineistä tarkemmin mainittiin muovieläimet, nuket sekä Lego-hahmot.

Kuvassa 5. esiintyvien materiaalien ohella 8 vastaajaa kertoi hyödyntävänsä verkosta saatavaa kielen tukemisen materiaalia, mutta mitä materiaalilla tarkoitettiin, ei ollut yksilöity. Verkkosivustoista mainittiin erikseen Papunet (n=11), Pedanet (n= 3) sekä Viitottu rakkaus (n=1) Osa saaduista vastauksista käsitteli lapsen kielen kehityksen arviointia. Vastaajista 4 kertoi käyttävänsä Lauran Päivä-menetelmää ja 3 ilmaisi hyödyntävänsä kielen arvioinnin tukena Kielireppua. Lisäksi 2 vastaajaa käytti Kettu-testiä.

Aineistosta tuli esiin myös muutamia muita ilmauksia kielen tukemiseen liittyen. Näitä olivat leikin tukeminen sanoittamalla, sekä tunteiden ja ilmauksien nimeäminen että draaman käyttö kielen tukemisessa. Kahden vastaajan vastauksista nousi myös esille se, kuinka kaikkea varhaiskasvatuksen S2-materiaalia voidaan hyödyntää myös suomenkielisten lasten kanssa.

”Ihan mikä tahansa materiaali on S2-materiaalia, kun ymmärtää huomioida kielelliset seikat monikielistä lasta kohdatessa. Kaikki havainnollistavat materiaalit ovat loistavia. Laulujen sana sanalta kuvittamiset hyödyttävät myös suomea äidinkielenä puhuvia sisäistämään laulun sanomaa paremmin.”

Kyselyssä pyysimme vastaajia myös arvioimaan: *”Kuinka usein vastaajat hyödyntävät S2-kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaaleja arjen toiminnoissa?”* (kuva 8).

Kuva 8. Suomen kielen tukemiseen tarkoitettujen materiaalien hyödyntämisen säännöllisyys.

Yllä olevasta kuvasta näkyy, että vastaajista 42 % (n= 25) kertoi hyödyntävänsä kielen tukemisen materiaalia viikoittain, ja vastaajista 22% (n=13) päivittäin. Kerran kuukaudessa materiaalia hyödynsi vastaajista 13 % (n= 8). Vastaajista 18 % (n=11) kertoi hyödyntävänsä materiaali harvemmin. Vastaajista 5 % (n=3) ei hyödynnä suomen kielen tukemisen materiaalia lainkaan. Näillä kolmella vastaajalla ei ole tällä hetkellä monikielisiä lapsia ryhmässään.

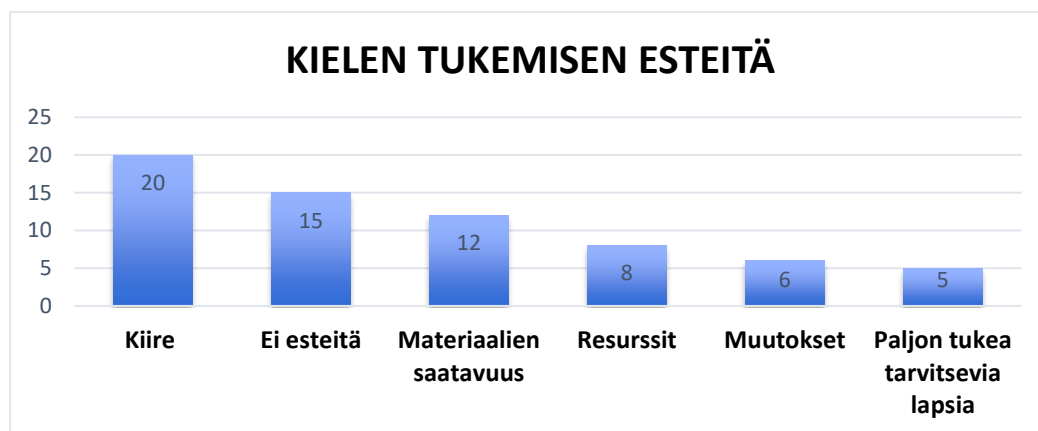
6.4 Kielen tukemisen mahdolliset esteet

Aiempien tutkimusten (Paulomäki 2017; Kettunen & Mäki 2015) mukaan varhaiskasvatuksen opettajat ovat kokeneet suomen kielen tukemisessa erilaisia haasteita. Selvitimme työssämme myös Kotkan varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia suomen kielen tukemista mahdollisesti estävistä tekijöistä.

Kysymykseen ”*Mitkä seikat mahdollisesti estävät S2-kielen tukemiseen tarkoitettujen materiaalien käyttämisen arjessa?*” vastasi 80 % (n=48) vastaajista. Kysymykseen vastaaminen ei ollut pakollista.

Alla olevaan kuvaan (kuva 9) on havainnollistettu viisi tai enemmän vastauksia saaneita tekijöitä liittyen kielen tukemisen esteisiin.

Kaikista kielen tukemiseen liittyvistä esteistä koostettiin yhteenveto, joka löytyy työn lopusta liitteenä. (Liite 4).

Kuva 9. Suomen kielen tukemisen mahdollisia esteitä.

13 vastaajaa mainitsi vastauksissaan enemmän kuin yhden tekijän, joka mahdollisesti estää suomen kielen tukemista. Vastauksissa eniten toistuivat kiire, arjen hektisyys ja ajan puute, jotka luokittelimme kaikki samaan kategoriaan, sillä ne kaikki ovat liitoksissa aikaan. Kiireeseen liittyviä ilmauksia oli yhteensä 20 vastauksessa (kuva 9).

“Kiire ja työmäärä, aikaa suunnitella tuokioita ja tutustua uuteen materiaaliin on vähän.”

“Arjen hektisyys, tuntuu että tarvitsisi enemmän aikaa suunnitella suomen kielen tukemista.”

15 vastaajaa on sitä mieltä, ettei esteitä kielen tukemiselle ole. Kolmella heistä ei ole tällä hetkellä ollenkaan kaksi- tai monikielisiä lapsia ryhmässään. Aineistosta kerätyistä vastauksista 12 liittyi S2-materiaalin saatavuuteen. Tähän kategoriaan yhdistimme myös ilmaukset ajan puutteen materiaalin suunnitteluun, valmistukseen ja tutustumiseen liittyen (kuva 9).

“Ylipäättään hyvän eskariin hommatun materiaalin vähyys. Jos ei olisi itse tehnyt ja kerännyt materiaalia, niin sitä olisi todella vähän.”

”Aikaa tutustua uuteen materiaaliin on vähän.”

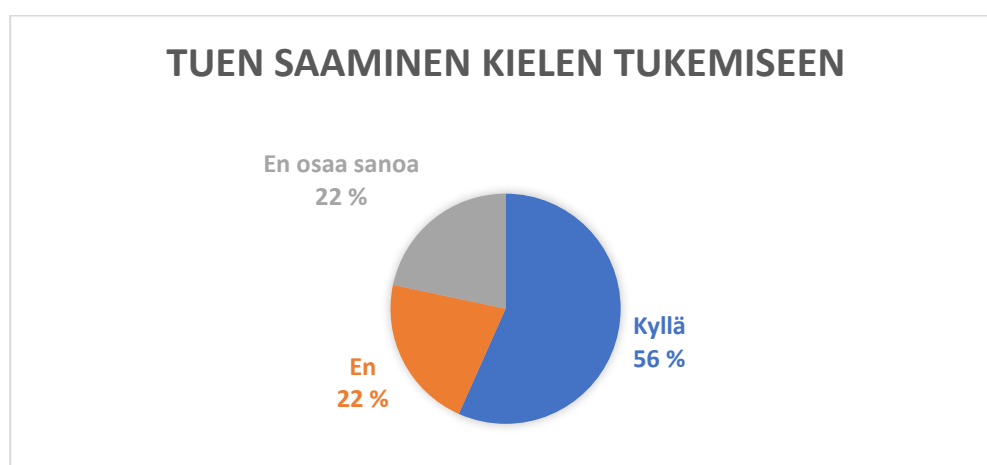
Vastaajista 8 mainitsi esteeksi kielen tukemiselle henkilöstön, eli resurssit. Resursseja tarkennettiin yllättävinä poissaoloina ja henkilöstön vähyytenä. 6 vastaajaa kertoi arjen nopeasti vaihtuvien tilanteiden ja muutosten estävän kielen tukemiseen. 5 vastaajan mielestä kielen tukemisen esteenä voi olla se, että ryhmässä on paljon tukea tarvitsevia lapsia (kuva 9).

“Isot lapsiryhmät, jossa on paljon tuen tarvitsevia lapsia. Ei ole aikaa keskittyä vain S2 lapsiin. Varsinkin, jos he ovat hiljaisia ja kilttejä, niin kaiken huomion helposti vie ryhmän vilkkaat lapset. Arki on välillä pelkkää selviytymistä, jossa laadukas varhaiskasvatus on pelkkää toiveajattelua.”

6.5 Suomen kielen tukemisen kehittäminen

Tutkimuksen kolmantena tavoitteena oli selvittää, kuinka monikielisten lasten suomen kielen tukemista voitaisiin kehittää Kotkan varhaiskasvatuksessa. Halusimme lisäksi selvittää, kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat saavansa riittävästi tukea monikielisten lasten suomen kielen tukemiseen.

Kysymyksen: *Koetteko, että saatte riittävästi tukea S2-kielen tukemiseen liittyen?* vastauksista selviää (kuva 10), että 56 % vastaajista (n= 34) kokee saavansa riittävästi tukea kielen tukemiseen. Vastaajista 22 % (n=13) oli sitä mieltä, ettei tuki ole ollut riittävä, samoin 22 % (n=13) vastaajista ei osannut sanoa, onko saanut riittävästi tukea vai ei.

Kuva 10. Vastaajien kokemus saamastaan tuen riittävydestä kielen tukemiseen.

Kyselyn lopussa kysyimme varhaiskasvatuksen opettajilta *kommentteja, palautetta ja kehitysehdotuksia S2-kielen tukemiseen liittyen*. Vastaajista 22 vastasi kysymykseen. 41 % vastauksista kommenteista ja kehitysehdotuksista liittyi materiaalilaatikkojen saatavuuteen. Yhteensä 9 vastaajista toivoi omia materiaalilaatikoita yksiköihin ja myös laadukasta ja monipuolista materiaalia pidettiin tärkeänä. Ehdotuksia tuli myös ns. materiaalipankista, johon jokainen voisi lisätä materiaalia muidenkin käyttöön.

”Olen kuullut kehuja S2-materiaalipaketeista, voisiko sellaiset olla jokaisessa yksikössä omat?”

”Ehkä monipuolisempaa materiaalia, etenkin taloihin, joissa suomi toisena kielenä lapsia on valtaosa. Olisi kiva, jos kohdennettaisiin hankintoja laadukkaaseen materiaaliin esim. kipinäkeskuksella upea ja lasta innostava materiaali roihuset.”

Vastaajista kaksi oli sitä mieltä, että materiaalia on saatavilla runsaasti. Heistä molemmat kuitenkin mainitsivat kielen tukemisen vaativan aikaa ja suunnittelua, joka koettiin riittämättömäksi kiireisessä arjessa. Kiireinen arki, resurssien puute, sekä ajan puute nousivat esiin myös useissa muissa vastauksissa.

”Materiaalia on tarjolla runsaasti, mutta niiden käyttö on haastavaa kiireisessä arjessa, paljon on tehtävä suunnittelua, jotta näitä materiaaleja keretään arjessa käyttää ja kaikkeahan ei tarvitse ottaa/käyttää valikoidusti.”

Avoimista vastauksista nousi esiin myös varhaiskasvatuksen opettajien valmiudet monikielisten lasten kielen tukemisen toteuttamiseen. Vastaajista 6 koki, ettei nykyisellään kykene tukemaan monikielisiä lapsia tarpeeksi, ja he toivoivat enemmän koulututusta monikulttuuristen lasten suomen kielen tukemiseen liittyen.

”Koulutusta henkilöstölle liittyen s2 lapsiin ja heidän varhaiskasvatus polkunsa tukemiseen.”

”Dokumentteja hakeminen kaupungin sivuilta ei ole selkeää. Vie aikaa löytää esim. S2 suunnitelmaa. Ohjeistus suunnitelman tekemiseen tarkempi tai ainakin koulutusta siihen.”

Yksi vastaajista toivoi vasta aloittaneena opettajana perehdytyspakettia tai muuta konkreettista tukea monikulttuuristen lasten suomen kielen tukemiseen. Myös konkreettisia ohjeita lapsen kaksi- ja monikielisyden tukemisen suunnitelmaan toivottiin. Kolme avoimeen kysymykseen vastannutta kommenttia liittyi S2-materiaalilaatikoiden hyödyllisyyteen. Niitä luonnehdittiin hyväksi avuksi arkeen.

7 POHDINTA

Idea opinnäytetyön aiheeseen syntyi oman kiinnostuksemme lisäksi Kotkan varhaiskasvatuksen tarpeesta tutkia maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen tukemista varhaiskasvatuksen arjessa. Aiheen valintaa tuki oma työkokemuksemme varhaiskasvatusyksiköissä, joissa on useita monikulttuurisia lapsia. Huoli siitä, kyetäänkö monikielisiä lapsia huomioimaan ja tukemaan kielellisesti varhaiskasvatuksen arjessa, muodostui lopulta tutkimuksemme aiheeksi. Lapsella on oltava mahdollisuus kasvaa kaksikieliseen kulttuuriin, sekä olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Siksi maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen tukeminen arjessa on ensisijaisen tärkeää. Aihe on ajankohtaisuutensakin vuoksi tärkeä, sillä maahanmuuton edelleen kasvaessa varhaiskasvatuksen oppimisympäristö tulee muuttumaan yhä enemmän monikieliseen ja -kulttuuriseen suuntaan.

Tutkimuksemme tarkoitus oli selvittää Kotkan kaupungin Kaksi- ja monikielisyden tukemisen suunnitelman sekä suomen kielen tukemiseen tarkoitettujen S2-materiaalilaatikoiden tunnettuutta. Lisäksi tutkimme, miten ja kuinka usein S2-opetusta toteutetaan Kotkan varhaiskasvatuksen yksiköissä, sekä millaisia kehitysehdotuksia ja ajatuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on suomea toisena kielenä opiskelevien kielen tukemiseen liittyen. Tutkimuksella saatiin vastaukset kaikkiin tutkimusongelmiin, joten tutkimus täytti sille alun perin asetut tavoitteet. Teoriaosuudessa käsittelemämme lapsen kielen kehityksen edistäminen tukee hyvin saatuja tutkimustuloksiamme. Koemme,

että tutkimustulokset antavat suuntaa antavan kuvan, kuinka Kotkan varhaiskasvatuksessa monikulttuuristen lasten kieltä tuetaan arjessa, sekä mitä mahdollisia kehitysehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on aiheeseen liittyen.

Johtopäätökset

Kotkan kaksi- ja monikielisuuden tukemisen suunnitelman tarkoitus on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen opettajia monikielisten lasten kielen tukemisessa. Tutkimus osoitti, että Kotkan kaksi- ja monikielisuuden suunnitelma on suurelle osalle varhaiskasvatuksen opettajista tuttu. Kyselyssä emme kuitenkaan selvittäneet hyödyntävätkö opettajat suunnitelmaa arjessa kielen tukemisen pohjana. Syvällisempi perehtyminen Kotkan kaksi- ja monikielisuuden suunnitelmaan, sekä suunnitelman käyttö monikielisten lasten tuen pohjana, antaisi kokonaisvaltaisemman tuen monikielisten lasten kielen tukemiseen sekä yhteistyöhön perheen kanssa.

Tutkimuksesta selvisi, että S2-materiaalilaatikat ovat melko tuttuja suurimmalle osalle vastaajista. Huomionarvoista oli, että suurin osa 3-6-vuotiaiden lasten kanssa työskentelevistä opettajista oli hyödyntänyt S2-materiaalilaatikoita arjessa. Toisaalta alle 4-vuotiaiden ryhmässä työskentelevistä vähemmän kuin puolet oli käyttänyt laatikoita lasten kielen tukemisessa. Hakamon (2011, 6) mukaan lapsen kielellistä kehitystä tulisi kuitenkin tukea systemaattisesti jo kaksivuotiaasta alkaen. Säännöllinen ja suunnitelmallinen kielellinen tukeminen varhaisesta iästä lähtien tukee jokaisen lapsen, niin monikielisen kuin suomenkielisenkin lapsen kielen kehitystä.

Ketonen (2018, 12) on todennut, että kuvat ja havainnollistavat eleet toimivat puhetta korvaavina viestintäkeinoja, jotka tuovat selkeyttä ja turvallisuuden tunnetta lapselle, sillä kuvien avulla lapsi pystyy jäsentämään tapahtumia ja toimintaa. Kysymykseen Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen arjessa käytettävistä kielen tukemisen materiaaleja, saimme vastauksia paljon ja monipuolisesti. Eniten varhaiskasvatuksen opettajat mainitsivat käytettävän juuri kuvia lasten kielen tukemisessa. Kuitenkin kuvatuen hyödyntämiselle arjessa nähtiin myös haasteista ajankäytön näkökulmasta. Kyselyyn

vastanneista opettajista usea mainitsi haasteeksi ajankäytön kuvien etsimiselle ja tulostamiselle, sekä kuinka ehtiä arjessa löytää kuvia vastaamaan jokaisen lapsen omaa kehitystasoa.

Myös lauluja ja kirjoja sekä pelejä mainittiin käytettävän yleisesti kielen tukemisen materiaaleina. Erityisesti verkosta löytyvät Kielinuppu menetelmän laulut nousivat vastauksista esiin vahvasti. Verkkomateriaaleista mainittiin usean vastaajan toimesta Papunet- verkkotyökalu sekä Lukulumo sovellus. Konkreettisten materiaalien lisäksi muutama opettaja ilmaisi muita kielen tukemiseen liittyviä ilmauksia, kuten sanoittamista, omien piirrosten käyttämistä, sekä toiminnan ja leikin avulla tukemista lapsille. Myös Gyekye & Ruponen (2018, 354) ovatkin todenneet juuri toiminnan ja leikin ohella kielen tukemisen tärkeäksi.

Hakamon (2011, 60–61) mukaan lapsen kielen kehityksen tukemisen tulee olla päiväkodissa jokapäiväistä ja säännöllistä. Esimerkiksi satuja ja kuvakirjoja tulisi lukea lapsille varhaiskasvatuksessa päivittäin. Tutkimuksen mukaan monikielisten lasten kielen tukemisen materiaalien hyödyntämisen säännöllisyys arjessa vaihtelee Kotkan varhaiskasvatuksessa. Tuloksista selvisi, että suurin osa kyselyyn vastanneista hyödyntää kielen tukemisen materiaaleja viikoittain.

Vaikka tutkimuksessa havaittiin, että varhaiskasvatuksen opettajat hyödyntävät työssään useita eri kielen tukemisen materiaaleja ja menetelmiä, tutkimus toi kuitenkin esiin mahdollisia esteitä ja kehitysehdotuksia kielen tukemiseen liittyen. Aineistosta suurimmaksi kielen tukemisen esteeksi nousi kiire. Kiire, johon liitimme myös ilmaisut hektisyys ja ajan puute, koetaan suurimmiksi esteiksi ja haasteiksi monikielisten lasten kielen tukemisessa. Hakalan (2017, 30) mukaan päiväkodin arki onkin kiireistä ja resurssit usein niukat. Opettajat joutuvat usein päivän aikana havaitsemaan eri aistikanavien kautta tietoa, ja hoitamaan useita päällekkäisiä asioita samanaikaisesti. Tämä voi aiheuttaa kiireen tuntemuksia. Samaan johtopäätökseen on päädytty myös muissa varhaiskasvatuksen monikulttuurisia työtapoja käsittelevissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Ruotsissa toteutetussa tutkimuksessa tuotiin esiin, kuinka varhaiskasvatuksen olosuhteet ja resurssit voivat olla syynä siihen,

ettei monikulttuurista opetusta voida järjestää siten kuin valtakunnalliset opetussuunnitelmat sitä edellyttävät. (Eerola-Pennanen 2016, 245.)

Pohdimme, kuinka viime vuosina varhaiskasvatukselle on tullut myös uusia odotuksia sekä varhaiskasvatusta kehittävää toimintaa. Useiden samanaikaisten kehittämisedotusten esiintyminen voi kuormittaa opettajia sekä aiheuttaa tunteita ajan riittämättömydestä. Nykyään varhaiskasvatus työssä korostuvat lisäksi lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen, joka edellyttää opettajilta yhä joustavampaa ja yksilöllisempää reagoimista lasten tarpeisiin. Tämä voi lisätä opettajien kiireen ja ajan riittämättömyyden tunteita.

Toisaalta tutkimukseemme vastanneista opettajista neljäsosa koki, ettei kielen tukemiseen ole esteitä juurikaan esiinny. Pohdimme kiireen kokemista yksilön näkökulmasta. Kiire voi olla jokaisen oma subjektiivinen kokemus, ja kiireen tunteen kokemiseen voi vaikuttaa esimerkiksi työntekijän oman työn suunnitelmallisuus, sekä korkea työmoraali. Kiireen kokemukseen saattaa osaltansa vaikuttaa myös se, että toimintakulttuurin muuttuessa ei osata luopua vanhoista totutuista tavoista vaan yritetään toteuttaa edelleen niitä ja samalla ottaa käyttöön uutta kehityksen myötä tullutta.

Merkittäväksi kielen tukemisen kehityskohteeksi nousi opettajien vastauksista S2-materiaalin saatavuus, joka oli mainittu myös esteenä kielen tukemiselle. Suuri osa vastaajista koki, ettei monikielisten lasten kielen tukemiseen tarkoitettua S2-materiaalia ole riittävästi. Eniten vastaajat toivoivat omia varhaiskasvatusyksikkökohtaisia S2-materiaalilaatikoita. Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että S2-materiaalin lisäämiselle päiväkodeittain on tarvetta. Kuitenkin yhdessä kielen tukemisen materiaalien käyttöön liittyvässä vastauksessa kiteytettiin: *“Ihan mikä tahansa materiaali on S2-materiaalia, kun ymmärtää huomioida kielelliset seikat monikielistä lasta kohdatessa. Kaikki havainnollistavat materiaalit ovat loistavia.”* Pohdimme, onko varhaiskasvatuksessa kuitenkin juututtu ajattelemaan liikaa valmiin materiaalin tärkeyttä, ja koetaanko kielellinen tukeminen jotenkin merkittävämmäksi vain juuri siihen tarkoitettua materiaalia käyttäen?

Gyekye & Ruponen (2018, 351) ovat todenneet, että jokainen tilanne ja hetki ovat mahdollisuus tukea lapsen kielenkehitystä ja yksi niistä, *lapselle*

merkittävimmistä, on leikki. Lapselle mieluisan leikin ja lelujen valinta tukee lapsilähtöisyyttä ja osallisuutta. Leluja voi lajitella, luokitella ja nimetä. Leikissä tapahtuva vuorovaikutus ja siinä jaetut kokemukset luovat paljon erilaisia mahdollisuuksia oppia kieltä ja käyttää sitä. Tämä on myös tärkeä lähtökohta S2-opetusta suunniteltaessa ja oppimista tukiessa. Kieltä oppivan lapsen tarpeiden perusteella tulee suunnitella, miten omalla mallintamisella, kielen rikastuttamisella ja asioiden sanoittamisella voi tukea lapsen kielellistä vuorovaikutusta leikissä muiden kanssa.

Mietimme myös sitä, kuinka S2-opetus saatetaan mieltää haastavammaksi toteuttaa, kuin se oikeasti onkaan. Tavallinen kielen tukemisen materiaali, kuten kirjat, laulut ja lorut ovat arjessa tapahtuvaa kielen tukemista parhaimmillaan, ja näitä materiaaleja löytyy kaikista päiväkodista. Tutkimuksessa varhaiskasvatuksen opettajat nimesivätkin runsaasti käyttämiään erilaisia materiaaleja, joka kertoo siitä, että työkaluja ja välineitä on ja niitä myös käytetään. Täten osaamista ja valmiuksia toteuttaa S2-opetusta siis löytyy. Silti materiaalin vähyys ja ajan puute sen valmistamiselle mainittiin haasteeksi. Ehkäpä haasteena onkin enemmän niiden hetkien tunnistaminen, jolloin lapsen kieltä ja vuorovaikutusta voidaan tukea. Aikuisen sensitiivisyys ja herkkyys kuulla lasta sekä olla aidosti läsnä mahdollistavat lasta kiinnostavien leikki-tilanteiden järjestämisen sekä vuorovaikutuksen tukemisen eri tilanteissa. Lisäksi aikuisen tarjoama mallintaminen ja sanoittaminen on ensiarvoisen tärkeää. Näiden ymmärtäminen tärkeäksi osaksi kielellistä tukemista tulisi tehdä näkyvämmäksi, jotta opettajat ymmärtäisivät tekevänsä jo hyvin monipuolista S2-opetusta tälläkin hetkellä. Siksi olisi myös tärkeää tukea varhaiskasvatuksen opettajien ymmärrystä heillä jo olemassa olevasta osaamisesta ja ammattitaidosta suomen kielen tukemiseen liittyen.

Toinen merkittäväksi koettu kielen tukemisen kehittämisen kohde oli ammatillinen lisäkoulutus. Useista vastauksista selvisi, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat, ettei heidän tämänhetkinen ammattitaitonsa sisällä riittävästi valmiuksia monikielisten lasten kielen tukemiseen. Karila ym. (2017, 74) onkin todennut, että lisäkoulutus tarjoaisi varhaiskasvatuksen opettajille varmuutta monikielisten lasten kielen tukemiseen, sekä mahdollisuuden oman kielitietoisuuden vahvistamiseen.

Jaamme Karilan ym. (2017, 74) näkemyksen lisäkoulutuksen tarpeellisuudesta. Tuoreina varhaiskasvatuksen opettajina pohdimme sosionomikoulutuksen antamia valmiuksia monikielisten lasten kielen tukemiseen. Koemme, etteivät opintomme ole sisältäneet juuri lainkaan koulutusta, jossa olisi huomioitu tämä kielen tukemisen osa-alue, siitäkkin huolimatta, että varhaiskasvatus on muuttunut yhä enemmän monikulttuuriseksi. Tämä on suuri epäkohta, joka edellyttää mielestämme korjauksia varhaiskasvatuksen tutkintojen sisältöihin.

Vastaaviin tuloksiin päätyi myös Riikonen (2017, 36–37), joka tutki varhaiskasvattajien käsityksiä S2-opetuksesta ja itsestään sen toteuttajana. Tutkimuksessa tuli ilmi, että ammatilliseen osaamiseen ja pätevyyteen S2-opetuksesta liitettiin vahvasti koulutuksen näkökulma. Kasvattajat mielsivät S2-opetuksen toteuttamisen erityisosaamisena. Erityisosaamista katsottiin olevan erityiskoulutuksen saaneilla tai jatkokouluttautuneilla. Vaikka taitoa ja intoa opetuksen toteuttamiseen oli ja kaikki siihen osallistuivat, koettiin oma osaaminen silti vajaaksi tai riittämättömäksi. Kasvattajat pitivät lisäkoulutuksen saamisen S2-opetukseen liittyen ehdottomana.

Karikoski (2017, 23) haluaa kuitenkin korostaa, ettei ole nopeita ”keinoja”, joiden avulla tullaan hetkessä monikulttuuriseksi varhaiskasvatuksen opettajaksi. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden omien arvojen tutkiskelun lisäksi ja tarvitaan laajempaa työyhteisöjen sekä koko yhteiskunnan arvokeskustelua, sillä monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteutuminen on pitkántähtäimen ammatillinen oppimisprosessi. Halme (2011, 99) toteaaakin, että monikulttuurisen ja –kielisen oppimisympäristön rakentaminen ja muokkaaminen lapsen kannalta tarkoituksenmukaiseksi vaatiikin koko kasvattajayhteisön yhteisiä ponnistuksia.

On hyvä kuitenkin muistaa, että tärkeää kielen tukemista tapahtuu kaikkialla varhaiskasvatuksen arjessa, perushoitotilanteiden lomassa, leikin yhteydessä sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa erillisen materiaalin hyödyntäminen ei ole välttämätöntä. Vaan taito kohdata lapsi aidosti ja kuulemalla ja olemalla läsnä rikastamassa kieltä ja sanoittamassa tilanteita,

edesauttaa lapsen vuorovaikutuksen kehittymistä, ja on näin ollen pohja lapsen kielen oppimiselle.

Opinnäytetyö prosessin arviointi

Opinnäytetyömme eteni vauhdikkaasti. Koska aihe oli meitä molempia kiinnostava, motivaatio työn tekemiselle oli suuri. Tutkimuksen aihe osoittautui hieman haasteelliseksi sen laajuuden vuoksi. Kielen kehityksestä ja sen tukemisesta löytyi runsaasti mielenkiintoista materiaalia, joten teoriaosuuden rajaaminen ja tiedon poisjättäminen tuntuivat aluksi vaikealta. Aikataulullisesti onnistuimme työssämme hyvin. Asetimme aikataulullisia välitavoitteita, jotka auttoivat työhön sitoutumista ja aikataulussa pysymistä. Parannettavaa työskentelyssämme oli ollut se, että olisimme voineet sopia hieman tarkemmin työn vastuualueista prosessin edetessä, sekä työstää niitä myös kasvotusten koronarajoitukset huomioiden.

Kyselylomakkeen kysymyksen *”Mitä muuta materiaalia käytät kielen tukemiseen?”* kysymyksen asettelua olisimme voineet pohtia tarkemmin, jotta olisimme saaneet monipuolisempia vastauksia kielen tukemiseen liittyen. Nyt saamamme vastaukset käsittelivät pääosin materiaaleja ja menetelmiä kielen tukeen liittyen. Lisäksi olisimme voineet miettiä tarkemmin kyselylomakkeen kysymyksiä sekä niiden määrää. Esimerkiksi kysymykseen, jossa kartoitettiin mahdollisia kielen tukemisen esteitä, saimme saman suuntaisia vastauksia, kuin kysymykseen, jossa kysyttiin kielen kehityksen kehitysehdotuksia. Lisäksi tutkimuksemme muodostui erittäin laajaksi, ja erityisesti avoimien kysymysten aineiston analyysissä oli odotettua suurempi työ. Kokonaisuudessaan olemme kuitenkin erittäin tyytyväisiä opinnäytteemme prosessiin, ja olemme tuottaneet monipuolista ja ajankohtaista tietoa Kotkan varhaiskasvatukselle sen yksikköjen tämänhetkisestä S2- opetuksen tilanteesta.

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Heikkilän (2014) mukaan tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että kohderyhmä on riittävän suuri, vastausprosentti on korkea, ja kysymyksillä mitataan oikeita asioita. Tutkimuksemme luotettavuutta tukee merkittävästi se, että kyselymme vastausprosentti oli korkea (40,6 %) ja kato

pieni. Kyselylomakkeen huolellinen suunnittelu, sekä kysymysten selkeät ja yksiselitteiset vastausvaihtoehdot lisäävät tutkimuksen luotettavuutta.

Ennen varsinaisten kyselyjen lähettämistä kyselylomake esitettiin muutamalla varhaiskasvatuksen ammattilaisella, joiden perusteella tehtiin lopulliset muutokset kyselylomakkeeseen. Esitestaajilta saamamme palautteen myötä muutimme kahta lomakkeen kysymyksen asettelua, joten koimme esitestauksen olleen hyödyllinen ja lisäävän tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen kyselylomakkeella pystyttiin tutkimaan sitä, mitä alun perin oli tarkoitus. Kyselytutkimuksen tulosten avulla saatiin onnistuneesti vastaus tutkimusongelmaan ja siten voidaan sanoa valitun tutkimusmenetelmän olevan validi. Tutkimuksemme luotettavuutta tukee myös tuoreet ja ajankohtaiset käytetyt lähteet.

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta voidaan lisäksi arvioida reliabiliteetilla sekä validiteetilla. Reliabiliteetilla mitataan tutkimustulosten pysyvyyttä. (Hiltunen 2009.) Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö kehittyy jatkuvasti, ja monikulttuurisuuden huomioiminen arjessa saattaa muuttua, joten kahden vuoden kuluttua varhaiskasvatuksen opettajista saattaa hyvinkin moni olla tutustunut Kotkan kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelmaan ja S2-materiaalilaatikoihin. Lisäksi osa saaduista tutkimustuloksista perustuu Kotkan varhaiskasvatuksen opettajien subjektiivisiin kokemuksiin eikä tutkimuksesta saatuja tuloksia voida näin ollen pitää absoluuttisina totuuksina. Haastateltavien omat arvot, asenteet sekä kokemuksensa vaikuttavat aina tutkimustuloksiin.

Tuomi & Sarajärvi (2018, 81) tuovat esiin, kuinka kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijoiden oma intuitio ja vastausten tulkinta näkyvät aina tutkimuksen analyysissä, ja saman aineiston tulkitsemiseen voi olla useita eri tapoja. Olemme pyrkineet tuoda esiin totuudenmukaisen ja selkeän kuvauksen opinnäytetyömme sisällöstä, ja tehdyt johtopäätökset ja päätelmät on pyritty perustelemaan yksityiskohtaisesti.

Olemme lisäksi tuoneet esiin työhön opettajien vastauksista suoria lainauksia, jotka lisäävät osaltaan myös työmme luotettavuutta. Puusa & Juuti (2020) ovat todenneet, että suorat lainaukset eivät itsessään todista mitään, mutta ne

auttavat tutkijaa havainnollistamaan analyysin etenemistä, sekä toimivat tukena tulkintojen osuvuuden arvioimisessa.

Kuula (2011) määrittelee tutkimusetiikkaa siten, että kaikki tutkijat sitoutuvat avoimuuteen, rehellisyyteen ja kriittisyyteen tutkimustyössään.

Tutkimuksessamme eettisyys huomioitiin niin, ettei vastaajien henkilötiedot tulleet ilmi, eivätkä he olleet tunnistettavissa. Myöskään vastaajien varhaiskasvatussyksikkö ei kyselyssä tullut esiin. Verkkopohjainen kysely on lisäksi turvallinen valinta, sillä tutkitut tiedot pysyvät verkossa. Yksityisyyttä tuki myös se, että ainoastaan aineiston kerääjät käsittelivät tutkimustuloksia, ja tietoa kerättiin ainoastaan tätä kertaluonteista tutkimusta varten.

Oppimisen reflektointi

Koemme, että tutkimustulokset antavat hyvän käsityksen siitä, miten maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kieltä tuetaan tällä hetkellä Kotkan varhaiskasvatuksessa. Oman ammatillisuuden kehittymisen kannalta opinnäytetyö oli erittäin hyödyllinen. Vaikkakin opinnäytetyö prosessimme oli intensiivinen, koemme saaneemme paljon uutta tietoa ja ymmärrystä monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta sekä lasten suomen kielen tukemisesta, jota voimme hyödyntää omassa työssämme varhaiskasvatuksen opettajina.

Huomasimme työmme edetessä refleктоivamme yhä enemmän omaa työskentelyämme pohtien esimerkiksi kuinka eri asioilla kuten oppimisympäristöllä, ja kasvattajien välisillä suhteilla on merkitystä kielen tukemisen suhteen. Lisäksi aloimme kiinnittämään entistä enemmän huomiota asioiden ja tilanteiden sanoittamiseen lapsille, sekä kuvatuun hyödyntämiseen lasten suomen kielen tukemisessa. Myös tietämys erilaisten kieltä tukevien materiaalien hyödynnettävyydestä lisääntyi opinnäytetyöprosessin aikana.

Oppimisen näkökulmasta olemme sisäistäneet *kielitietoisuuden* käsitteen, sekä ymmärrämme nyt paremmin kieli- ja kulttuuritietoisuuden merkityksen kaiken toiminnan pohjalla. Pedagogista toimintaa tulee suunnitella siten, että jokaisella lapsella on kielellisesti mahdollisuus osallistua siihen.

Tunnistimme myös kiireen kokemisen haasteita, sekä riittämättömyyden tunteita kielen tukemiseen liittyen, erityisesti päivinä, kun lapsia oli paljon ja arki erityisen hektistä. Kuitenkin tietynlainen armollisuus omaa työtään kohtaan kehittyi prosessin edetessä. Pohtiessamme, mitä olemme päivän aikana tehneet ja kuinka läsnä olemme lasten arjessa olleet, huomasimme että olemme toimineet oikein lasten kieltä tukevalla tavalla. Tiedostamme nyt entistäkin vahvemmin sen, kuinka lasten kohtaamisen ja läsnäolon taito, luoturvaa ja otollisen oppimisympäristön lapsille, sekä kuinka tärkeää on aikuisen sensitiivisyys ja herkkyys havainnoida lapsia. Tämän varmistamiseen ei välttämättä tarvita erillistä S2-materiaalia. Toki opinnäytetyöprosessin myötä olemme myös tunnistaneeet erillisen S2-materiaalin tuoman hyödyn kielen tukemisessa, ja olemme säännöllisesti varanneet S2-materiaalilaatikoita kuukausittain varhaiskasvatuksen S2-opettajalta käyttöömmee.

Kehitysehdotukset

Tutkimustuloksemme ovat hyvin yhteneväisiä aiempien samasta aiheesta tehtyjen tutkimusten kanssa, sekä myös omakohtaisten kokemustemme kanssa. Kettunen ja Mäki (2015, 44) ovat käsitelleet opinnäytetyössään Varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia S2-opetuksesta. Tuloksista nousi esiin henkilökunnan toiveet lisäkouluttautumisesta sekä kielen tukemisen materiaaleista ja menetelmistä. Kuten tässä tutkimuksessa myös Kettusen ja Mäen tutkimuksessa nostettiin esiin ajanpuute sekä resurssien riittävyys. Aalto ja Pirttimaa (2017, 44-45) ovat tutkineet opinnäytetyössään maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen tukemista varhaiskasvatuksessa. Myös heidän tutkimuksensa tuloksista nousivat esiin lisäresurssien sekä koulutuksen merkitys monikielisten lasten kielen tukemisen kehittämisessä.

Monikielisten lasten suomen kielen tukeminen on laaja kokonaisuus, johon tulee kiinnittää erityistä huomiota. Moni asia on Kotkan varhaiskasvatuksessa monikielisten lasten kielen tukemisen suhteen hyvin. Suurimmalle osalle Kotkan kaksi- ja monikielisyuden tukemisen suunnitelma on tuttu, ja kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaaleja hyödynnetään monipuolisesti varhaiskasvatuksen arjessa. S2-materiaalilaatikoita on käytetty vaihtelevasti arjessa, sekä ne on koettu hyödylliseksi avuksi kielen tukemisessa.

Olisi tärkeää, että Kotkan kaksi- ja monikielisyys tukemisen suunnitelmaa hyödynnettäisiin suomen kielen tukemisen pohjana. Perehtyminen kaksi- ja monikielisyys tukemisen suunnitelmaan toisi kasvattajille enemmän tietoa ja taitoa monikielisten lasten kielen tukemiseen, ja voisi toimia osana tuomaan lisää työkaluja, sekä tukea suomen kielen tukemiseen. Nyt tekemämme tutkimus käsitteli ainoastaan suunnitelman tunnettuuden, ei sen hyödyntämistä varhaiskasvatuksen arjessa. Voisiko varhaiskasvatuksen opettajille järjestää koulutusta, jossa aiheena on Kotkan kaksi- ja monikielisyys tukemisen suunnitelman jalkauttaminen arkeen? Tämä voisi olla ensiaskel vastaamaan tutkimuksessamme esiin tulleita kehitysehdotuksia liittyen lisäkoulutautumisen tarpeeseen.

Kaksi- ja monikielisyys tukemisen suunnitelman jalkauttamisen lisäksi pohdimme, voitaisiinko Kotkassa hyödyntää Espoon varhaiskasvatuksen ”Kieku”-mallia. Kieku tulee lyhennyksestä Kieli ja kulttuuriopettaja, ja he työskentelevät monikielisten lasten ryhmissä tukena, ohjaten henkilöstöä kieleen ja kulttuuriin liittyvissä asioissa. (Tarsalainen 2018, 9.)

Tutkimuksestamme selvisi, että vastaajista ainoastaan puolet koki saavansa riittävästi tukea lasten kielen tukemiseen. Kieku-opettajien myötä voitaisiin vastata varhaiskasvatusympäristössä tapahtuneeseen muutokseen. Lisäksi pidemmällä tähtäimellä voitaisiin mahdollisesti ehkäistä monikielisten lasten myöhempiä oppimisvaikeuksia, jos tarjottaisiin riittävästi resursseja kielen tukemiseen jo varhaiskasvatuksen piirissä. Tällä hetkellä Kotkassa työskentelee yksi varhaiskasvatuksen S2-opettaja, joka suhteutettuna monikielisten lasten suureen määrään Kotkan varhaiskasvatuksessa, tuntuu mielestämme hieman riittämättömältä. Myös Karila ym. (2017, 103) nostavat esiin teoksessa Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030, tarpeen monikulttuurisen työn osaajille varhaiskasvatuksessa.

Monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen tulisikin panostaa entistä enemmän, erityisesti niihin varhaiskasvatuksen yksiköihin ja lapsiryhmiin, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia.

S2-materiaalilaatikoiden saatavuus nousi tutkimuksessa tärkeäksi kehityskohteeksi varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista. Kuten itsekin työmme alussa totesimme, S2-materiaalilaatikot ovat osoittautuneet oman

kokemuksemme mukaan hyödyllisiksi ja nopeasti käyttöön otettaviksi materiaaleiksi työssämme lasten kielen tukemisessa. Omat yksikkökohtaiset S2-materiaalilaatikat helpottaisivat opettajien kielen tukemisen suunnittelutyötä, sekä tukisivat samalla jokaisen ryhmän lapsen kielen kehitystä. S2-materiaalilaatikoiden nimi viittaa selkeästi monikielisten lasten kielen tukemiseen, mutta olisi hyvä korostaa, että laatikoiden sisällöstä hyötyvät kaikki ryhmän lapset, myös suomenkieliset. Varhaiskasvatuksen arjen hektisyys ja nopeasti vaihtuvat tilanteet eivät välttämättä mahdollista jokapäiväistä kielen tukemista erityisten S2-materiaalien avulla, mutta kuvat, kirjat, laulu ja leikki näyttäytyvät varhaiskasvatuksen lasten arjessa päivittäin. Varhaiskasvattajien oman kielitietoisuuden vahvistaminen olisi siksi myös erittäin tärkeä koulutuksen aihe.

Lisäksi koemme, että kielen tukemisen kehittämistä on tärkeää tarkastella myös johtamisen näkökulmasta. Päiväkodin johtajalla on mielestämme tärkeä rooli siinä, kuinka kieli- ja kulttuuritietoinen toimintatapa toteutuu päiväkodin arjessa. Päiväkodin johtaja on vastuussa oman yksikkönsä S2-opetuksen toteutumisesta, sekä siten myös kaksi- ja monikielisyiden tukemisen suunnitelman tunnettuuden varmistamisesta. Johtamisella on lisäksi suuri merkitys koko kasvatusyhteisön arvoihin ja asenteisiin, sekä siihen, kuinka kielirikasteista oppimisympäristöä voidaan muokata eri järjestelyin. Johtajan tärkeänä tehtävänä on rohkaista koko työyhteisöä kieli- ja kulttuuritietoisuuden huomioimiseen, sekä pyrkiä sitouttamaan jokainen kasvattaja toimimaan tasa-arvoisena kielikasvattajana ryhmässä, riittävät resurssit ryhmässä varmistaen.

Jatkotutkimusaiheet

Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja monikielisten lasten suomen kielen tukeminen ovat aiheena ajankohtainen ja tärkeä. Jatkotutkimuksena opinnäytetyölle olisi mielenkiintoista tutkia, kuinka monikielisten lasten kieltä tuetaan Kotkan varhaiskasvatuksessa yksikkötasolla. Tutkimus voitaisiin rajata koskemaan erityisesti niitä varhaiskasvatuksen yksiköitä, joissa monikielisiä maahanmuuttajataustaisia lapsia on eniten. Myös syksyllä 2021 laajemmin käyttöön otettava KieliPeda-työkalu ja sen vaikutukset varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksiin monikielisten lasten kielen tukemiseen liittyen, olisi mielenkiintoinen ja ajankohtainen aihe.

Tutkimustuloksia voitaisiin verrata erityisesti tässä tutkimuksemme esiin tulleisiin tutkimustuloksiin. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa tulisi huomioida myös lasten oma äidinkieli. Eräs jatkotutkimuksen aihe voisi myös olla maahanmuuttajataustaisen lapsen oman äidinkielen huomioiminen varhaiskasvatuksessa. Toisen kielen oppimisen pohjana toimii kuitenkin lapsen oma äidinkieli.

LÄHTEET

Armayer, O. 2019. Raising possibilities of elective bilingualism in BFLA: Raising bilingual children in monolingual contexts. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.12795/elia.mon.2019.i1.11> [viitattu 6.2.2021].

Eerola-Pennanen, P. 2016. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Friman, T. 2014. Asiat rohkeasti esiin monikulttuuristen perheiden kanssa. Lastentarha 4 (2014), 16.

Gyekye, M. & Ruponen, U-M. 2018. Suomi toisena kielenä: oppimisen haasteet, ohjaus ja pedagoginen toiminta. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hakala, J. 2017. Hidastellaan. Lastentarha 5/17.

Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Saarijärven Offset.

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehitys varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy

Halme, K. & Vataja A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.

Heikkilä, T. 2014. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/7.RAPORTOINTI/TutkimuksenLuotettavuus.pdf>. [viitattu 25.2.2021].

Helenius, A. & Korhonen, R. 2011. Leikistä kieleen. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Unigrafia Oy.

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf [viitattu: 21.2.2021].

Kaksi- ja monikielisyiden tukemisen suunnitelma. 2019. PDF-dokumentti. Kotkan varhaiskasvatus. Saatavissa: <http://docplayer.fi/187633053-Kaksi-ja-monikielisyiden-tukemisen-suunnitelma-kotkan-varhaiskasvatus.html> [viitattu 28.12.2020].

Karasma, K. 2012. Suomi toisena kielenä -opetustieteen perusteet. Finn Lectura.

Karikoski, H. 2017. Lastentarhanopettajan matka monikulttuurisuuteen. Lastentarha 5/17.

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. Suuntaviivat varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 26.2.2021].

Kettunen, M. & Mäki, I. 2015. Suomi toisena kielenä (S2)- opetus varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia S2-opetuksesta. Centria-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015112016939> [viitattu 27.2.2021].

Ketonen, R. 2018. Aivoliiton vinkkejä puheen ja kielen kehittymiseen. Lastentarha 5/2018.

Kielinuppu. s.a. Mikä on kielinuppu? WWW-dokumentti. Saatavissa: www.kielinuppu.fi. [viitattu 28.2.2021].

Kivijärvi, T. 2016. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kotkan kaupunki. s.a. Maahanmuuttajat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kotka.fi/hyvinvointi/maahanmuuttajat/> [viitattu 7.1.2020].

Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3/kv2l/ptpv:file/download/46199f59fc8b24e475e799f226cc75be6cfc08ac/Kotkan%20varhaiskasvatussuunnitelma%202019%20%281%29.pdf> [viitattu 28.12.2020].

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 13.3.2021].

Lindberg, P. 2011. Kieli ja visuaalinen ympäristö. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Unigrafia Oy.

Luuppala, A. Mäkinen, K. & Räisänen, K. 2017. Tutkimusmenetelmät/ soluessee. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://esseepankki.proakatemia.fi/tutkimusmenetelmat/> [viitattu 7.3.2021].

Malinen, H. 2019. Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Martin, M. 2016. Monikielisyys muutoksessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2016/monikielisyys-muutoksessa> [viitattu 7.4.2021].

Mustonen, S. & Honko, M. 2018. Monikielisyyttä tukeva pedagogiikka. Teoksessa Honko, M. & Mustonen, S. (toim.) Tunne kieli. Helsinki: Finn Lectura.

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy

Ojala, M. 2020. Perusteita ja haasteita varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun alun kehittämiseksi erityisesti lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf [viitattu 1.3.2021].

Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paulomäki, R. 2017. Suomi toisena kielenä- opetus Oulun kaupungin varhaiskasvatuksessa. Lastentarhanopettajien kokemuksia varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä (S2) - opetuksesta. Oulun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705127970> [viitattu 27.2.2021].

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Gaudeamus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 13.3.2021].

Riikonen, M. 2017. Varhaiskasvattajien käsityksiä suomi toisena kielenä - opetuksesta ja itsestään sen toteuttajana. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. PDF-

dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201708283583> [viitattu 5.3.2021].

Ruokonen, I. 2016. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.

Skolnick, D., Zosh, J., Hirsh-Pasek, K. & Golinkoff, R. 2017. Talking it up. Play, Language development, and the role of adult support. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1016058.pdf>. [viitattu 15.2.2021].

Smolander, S. 2020. Monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kasvaminen. Teoksessa Haapola-Niemitalo, E., Haapala, S. & Ukkola S. (toim.) Lapsen kielen kehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja Luovuuden merkitys. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 2.1.2020].

Soppi, s.a. Lähteitä suomen kielen taidon arviointiin. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://soppi.jyu.fi/lue-lisaa/lahteita-kielitaidon-arviointiin> [viitattu 7.3.2021].

Suvanto, A. & Ukkola, S. 2020. Lastenkirjallisuus alle kouluikäisen lapsen kielen kehityksen tukena. Teoksessa Haapola-Niemitalo, E., Haapala, S. & Ukkola S. (toim.) Lapsen kielen kehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja Luovuuden merkitys. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 2.1.2020].

Tanczos, O. 2020. Monikieliset käytänteet. Opetusvideo monikielisyydestä ja sen tutkimisesta. Helsingin yliopisto.

Tarsalainen, A. 2017. Lastentarhanopettajan matka monikulttuurisuuteen. Lastentarha 5/17.

Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K., Partanen, E. 2020. Musiikki ja lapsen kielen kehitys. Teoksessa Haapola-Niemitalo, E., Haapala, S. & Ukkola S. (toim.) Lapsen kielen kehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja Luovuuden merkitys.

E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 2.1.2020].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turun yliopisto. 2020. Kielitietoisien pedagogiikan kehittäminen varhaiskasvatuksessa. KieliPeda-työväline. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.utu.fi/sites/default/files/media/Kielipeda_A5_UTU_ilman_leikkuuv_aroja_verkkosivulle.pdf [viitattu 10.3.2021].

Vilka, H. 2017. Tutki ja kehitä. PS-kustannus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Webropol. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://webropol.fi/> [viitattu 28.3.2021].

Wirtanen, R. 2019. Sanasäkki. Lasten parhaaksi. Edistynyttä varhaiskasvatusta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.konkreettistavarhaiskasvatusta.com/blog/pohja-72gz4>. [viitattu 23.2.2021].

Hei varhaiskasvatuksen ammattilainen!

Olemme kaksi Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijaa ja teemme opinnäytetyötämme maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen tukemisesta Kotkan varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten suomen kieltä tuetaan arjessa ja miten sen tukemista voisi kehittää.

Tutkimuksemme onnistumiselle on tärkeää, että vastaisitte kaikkiin kysymyksiin mahdollisimman huolellisesti. Vastaamalla voitte vaikuttaa Kotkan varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä-opetuksen kehittämiseen.

Antamanne vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Tutkimusaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Kyselyn vastaaminen vie noin 5 minuuttia.

Ohessa linkki verkkokyselyyn.

Kiitos tutkimusavustanne!

Mia Kotola ja Viivi Pousi
Sosionomiopiskelijat

1. Minkä ikäisten lasten ryhmässä työskentelet?
2. Onko Kotkan kaupungin kaksi- ja monikielisyyden tukemisen suunnitelma sinulle tuttu?
 - Erittäin tuttu
 - Melko tuttu
 - Olen kuullut suunnitelmasta, mutta en ole perehtynyt sen sisältöön
 - Ei ole tuttu
3. Ovatko suomen kielen tukemiseen tarkoitettut materiaalilaatikat, joita voi lainata S2 varhaiskasvatuksen opettajalta, teille tuttuja?
 - Kyllä ovat
 - Eivät ole
4. Oletteko käyttäneet näitä suomen kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaalilaatikkoja?
 - Kyllä olemme
 - Emme ole
5. Mitä muuta materiaalia olette käyttäneet suomen kielen tukemiseen?
6. Kuinka usein hyödynnätte S2-kielen tukemiseen tarkoitettuja materiaaleja arjen toiminnoissanne?
 - Päivittäin
 - Viikoittain
 - Kerran kuukaudessa
 - Harvemmin
 - Ei koskaan
7. Mitkä seikat mahdollisesti estävät S2- kielen tukemiseen tarkoitettujen materiaalien käyttämisen arjessa?
8. Koetteko, että saatte riittävästi tukea S2- kielen tukemiseen liittyen?
 - Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa
9. Seuraavaksi voitte jättää kommentteja, palautetta ja kehitysehdotuksia S2-kielen tukemiseen liittyen?

Muun materiaalin hyödyntäminen suomen kielen tukemisessa.

KUVAT (29)

Sanakortit (1)
 Tunnekortit (1)
 Kysymyskortit (1)
 Kuvien nimeämiskortit (1)
 Kuvataulut (1)
 Itse piirtämät kuvat (2)

KIRJAT (22)

Aamu-kirja (6)
 Lauran Päivä (4)
 Kuvakirjat (3)
 Selkokirjat (1)
 Satukirjat (1)
 Suomi toisena kielenä-kirja (1)

LAULUT (22)

Kielinuppu (8)

PELIT (15)

Alias (3)
 Dialo Life (1)
 Kalapeli (1)

LORUT (5)**ESINEET, LELUT (5)**

Muovieläimet (2)
 Nuket (1)
 Lego hahmot (1)

TUKIVIITTOMAT (4)**PÄIVÄKODIN OMA MATERIAALI (6)**

Veo-materiaali (2)

VERKKO MATERIAALI

Papunet (11)
 Internet (yleisesti) (8)
 Lukulumo (8)
 Pedanet (2)
 Sanasäkki (2)
 Halinalle Eetu (2)
 Leikiten (1)
 Kommunikaatioalusta (1)
 Manukoira (1)
 Kielipankki (1)
 litu Tontun aarrearkku (1)
 Liekki kommunikaatio (1)
 Kuvajuttu (1)

**KIELEN TUKEMISEN
ILMAISUJA**

- Asioiden sanoittaminen (2)
- Leikin tukeminen asioita nimeämällä (1)
- Arjen tilanteiden sanoittaminen (1)
- Liikkumisen apuna käyttö (1)
- Draaman hyödyntäminen (1)

Esteitä, kehitysehdotuksia ja kommentteja kielen tukemiseen liittyen.

ESTEITÄ

KIIRE, AJANPUUTE (20)

- ajan puute (8)
- kiire (9)
- arjen hektisyys (3)

EI ESTEITÄ (15)

MATERIAALIEN SAATAVUUS JA VALMISTELU (12)

- saatavuus (4)
- ajan puute etsiä/perehtyä/valmistaa (6)
- hankkiminen tyssää esimieheen (1)
- ei ole kuullut/ei tiedä mistä löytyy (1)

RESURSSIT (8)

- resurssit (4)
- henkilöstön vähäinen määrä/poissaolot (4)

MUUTOKSET (6)

- arjen muutokset (3)
- henkilöstön vaihtuvuus (2)
- muu toiminta (1)

PALJON TUKEA TARVITSEVIA LAPSIA (4)

- lapsia, joilla erilaiset haasteet (2)
- paljon erilaista tukea tarvitsevia lapsia ryhmässä (2)

S2-LAPSIA VÄHÄN (3)

- ei aikaa keskittyä "vain" S2-lapsiin (2)
- vaikea irrottaa kasvattajaa (1)

SUURI LAPSIRYHMÄ (3)

TIIMIN SITOUTUMATTOMUUS (3)

KEHITYSEHDOTUKSIA JA KOMMENTTEJA

- Materiaalilaatikat hyviä (3)
- Omat materiaalilaatikat yksiköihin (3)
- Oma materiaalipankki yksiköihin (2)
- Monipuolisempaa ja laadukkaampaa materiaalia (1)
-
- Materiaalia on saatavilla hyvin (1)
- Pienemmät lapsiryhmät (2)
- Vähemmän S2-lapsia samaan ryhmään (1)
- Resurssien ja ajan puute haasteena. (1)
- Arjessa vähän aikaa valmistaa materiaalia. (1)
- Dokumenttien haku kaupungin sivuilta ei ole selkeää. (1)
- Perehdytystä uudelle työntekijälle. (1)
- Enemmän työkaluja kuvien tekemiseen. (1)
- Tätä aluetta on kehitetty hyvin. (1)
- Tämä on niin arkipäivää, tulee tehtyä koko ajan. (1)